

Pro Bono KÉZIKÖNYV

ÚTMUTATÓ ARRÓL,
HOGYAN INDÍTSUNK
AZ ÜGYVÉDI IRODÁNKBAN
PRO BONO PROGRAMOT

JOGGAL A CIVIL TÁRSADALOMÉRT!

NORVÉG CIVIL
Támogatási Alap

Pro Bono

KÉZIKÖNYV

ÚTMUTATÓ ARRÓL,
HOGYAN INDÍTSUNK
AZ ÜGYVÉDI IRODÁNKBAN
PRO BONO PROGRAMOT

CYRUS R. VANCE
CENTER FOR
INTERNATIONAL
JUSTICE

PILnet
The Global Network
for Public Interest Law

Az alábbi kiadvány a PILnet: The Global Network for Public Interest Law és a Cyrus R. Vance Center for International Justice együttműködéséből született 2011-ben (eredeti címe: *Pro Bono Handbook: a Guide to Establish a Pro Bono Program at Your Law Firm*). A kiadvány célja, hogy hazánkban az ügyvédség számára bemutassa, hogy – külföldi minták alapján –, milyen feltételekkel lehetséges ügyvédi irodai tevékenység keretében pro bono programot létrehozni, azaz hogyan lehet hosszú távon fennálló közérdekű jogi igényekhez intézményesített pro bono ügyvédi támogatást nyújtani. A kiadvány célközönsége a közjó előmozdítása iránt fogékony ügyvédség, amely a rendelkezésére álló jogi erőforrásokkal szakmailag is támogatná a civil társadalom által megfogalmazott ügyeket. Jelen kiadvány az angol formanyomtatványokat és idézeteket nem tartalmazza, ezek elérhetőek az alábbi linken.

További információ:

PILnet Alapítvány
Paulay Ede utca 50.
1061 Budapest

E-mail: probono@pilnet.org

Az eredeti angol kiadvány elérhetősége:

<http://www.pilnet.org/public-interest-law-programs/pro-bono-law/pro-bono-handbook.html>

A kiadvány létrejöttében közreműködtek:

Fordítás | Polyacskó Orsolya
Szakmai lektor | Dr. Barabás Tamás
Munkatársak | Papp Gyöngyvér | Molnár Krisztina
A kiadvány a Norvég Civil Támogatási Alap támogatása nélkül nem jöhetett volna létre.

Tervezés, tipográfia | Kovácsné Kiss Judit | Createch Kft.
Nyomás | Createch Kft.

Tartalom

I.	Bevezetés.....	5
1.1	A kiadvány háttere.....	5
1.2	Az útmutató célja.....	5
1.3	Az útmutatóról.....	7
II.	A pro bono program adminisztrációja	9
2.1	Bevezetés.....	9
2.2	A pro bono koordinátor	9
2.3	A pro bono elnök/bizottság.....	13
III.	A pro bono útmutató kidolgozása	17
3.1	Bevezetés.....	17
3.2	Az ügyvédi iroda pro bono iránti elkötelezettsége és az ügyvédek céljai/elvárásai.....	18
3.3	A pro bono munka meghatározása	19
3.4	A pro bono program adminisztrációja	24
3.5	A pro bono program létrehozásának pénzügyi szempontjai.....	25
3.6	Pro bono ügyekkel kapcsolatos eljárások.....	33

IV. A pro bono ügyekről	43
4.1 A jogi szükséglet és az ügyvédek érdeklődési körének egyensúlya.....	43
4.2 A pro bono lehetőségek azonosítása	50
V. A pro bono munka elismerése és népszerűsítése.....	55
5.1 A pro bono munka népszerűsítése	55
5.2 A pro bono munka elismerése.....	60
VI. Értékelés	61
6.1 Az ügyvédi pro bono munka értékelése	61
6.1 Az ügyvédi pro bono munka értékelése	61
VII. A pro bono program haszna	65
7.1 Segít valamelyest kitölteni az elérhető jogi képviselet hiányosságait	65
7.2 Ügyvédi képzés	65
7.3 Ügyvédek toborzása és megtartása	66
7.4 A pro bono programmal kapcsolatos marketing és reklám.....	67
7.5 Kapcsolatépítés a nemzetközi jogi közösség tagjaival	68

I. Bevezetés

1.1 A kiadvány háttere

Manapság ügyvédi iroda munkatársaként egyre több ügyvéd vállal pro bono munkát. Jelen útmutatónkban a pro bono kifejezés meghatározása az amerikai *Pro Bono Institute* és az *American Lawyer* magazin által használt, lényegében azonos meghatározásokhoz igazodik. Ugyanezt a meghatározást közvetíti az *Association of Pro Bono Counsel* (röviden: *AoPBC*) a civil szervezetek felé – erről a 4.1.1 fejezetben szó lesz). Tisztában vagyunk azzal, hogy sok más típusú, a közjó előmozdítása érdekében végzett tevékenység is pro bono munkának minősülhet, kiadványunkban említünk ezekre is példákat.

1.2 Az útmutató célja

Egy folyamatosan működő pro bono gyakorlat kialakítása nem sokban különbözik attól, mint amikor egy ügyvédi iroda új működési területet vagy új szakcsoportot indít el: ehhez szükség van egy formális struktúrára és egy támogató rendszer kialakítására, melynek révén a pro bono munka teljes mértékben integrálódhat az ügyvédi iroda működésébe. A pro bono program intézményesítése emellett hozzájárul a magas színvonalú, hatékony ügyvédi munkához is.

Egy jól szervezett pro bono programban szükség van olyan belső (szervezeti) mechanizmusokra, amelyek egyáltalán lehetővé teszik az ügyvédek számára a pro bono munkát. Így például iktassunk ki minden olyan belső, vélt vagy valós akadályt, amely a pro bono útjában áll; népszerűsítsük az iroda ügyvédei között a pro bonot; világosan jelezni kell, hogy az iroda támogatja a pro bono munkát; alakítsuk ki azokat a mechanizmusokat, amelyek segítségével a pro bono lehetőségek könnyen azonosíthatókká válnak; népszerűsítsük az ügyvédi iroda minden munkatársa számára a pro bono munkát!

A pro bono támogatás magas szakmai színvonala rendkívül fontos szempont. A mentorálás és/vagy szupervízió például, vagy a különböző típusú pro bono feladatokhoz kapcsolódó képzések nagyban hozzájárul(hat)nak ahhoz, hogy létrejöjjön egy igazán erős, a pro bono ügyfelek ügyeit professzionálisan kezelő program. Ennek révén kialakulhat egy szilárd intézményi tudásbázis arról, hogy hogyan kell kezelni a különböző pro bono ügyeket, emellett az ügyvédek visszajelzést kaphatnak pro bono munkájukról és ezáltal a számlázható tevékenységek minősége is javulhat.

Végezetül, egy formalizált/intézményesített pro bono program az iroda önkéntes tevékenységét hatékonyabbá és hatásosabbá teszi. Az önkéntes tevékenységek intézményesítésével az irodák erőforrást, pénzt és időt takaríthatnak meg, így kevesebb befektetéssel többet érhetnek el.

1.3 Az útmutatóról

Az útmutató eredeti változatát a Vance Center készítette *PBDA Implementation Handbook: A Guide to Establishing a Pro Bono Program at Your Law Firm* címmel. A kötet a Skadden, Arps, Slate, Meagher & Flom LLP (Skadden, Arps) iroda munkatársainak közreműködésével készült 2009-ben, nem sokkal a *Pro Bono Declaration of the Americas (PBDA)/Pro Bono* című dokumentum elfogadása után, amely a latin-amerikai ügyvédi irodák önkéntes gyakorlatát volt hivatott támogatni. A Skadden, Arps csapata már nagyon komoly tapasztalatot szerzett a pro bono programok felépítéséről és azokról a támogatásokról, amelyek hozzásegítik az ügyvédeket, hogy pro bono tevékenységet végezhesenek. A *New York City Bar* és a *City Bar Justice* értékes szempontokkal gazdagította az Útmutatót. Az első változat elkészítése során a Vance Center munkatársai áttekintették a témával kapcsolatban már megjelent anyagokat, így például a már létező pro bono kézikönyveket, jó gyakorlatok leírásait és a témában született cikkeket, valamint felmérte az Egyesült Államokban működő ügyvédi irodák, ügyvédi kamarák és a pro bono szolgáltatást nyújtó szervezetek tapasztalatát.

A Vance Center 2011-ben pótkiadványt készített az Útmutatóhoz *Gyakran Ismételt Kérdések: a PBDA Kézikönyvhöz* címmel.

A PILnet 2014-ben kérte a Vance Center és a Skadden, Arps képviseletében Ronald Tabak hozzájárulását az Útmutató használatához és annak módosításához. Célunk az volt, hogy világszerte segítsük az ügyvédi irodák pro bono gyakorlatát, azáltal például, hogy az Útmutatót mindazon országok nyelvén elérhetővé tesszük, amelyben a PILnet a pro bono ügyvédi gyakorlat meghonosításán dolgozik. Ronald Tabak frissítette az első verziót, a végső szerkesztést a PILnet végezte és együttal a

2011-es pótkötetet is beledolgoztuk a főszerzőbe az egyszerűség végett. Ismételten jelezzük, hogy a frissített változat nem feltétlenül tükrözi Ronald Tabak vagy a Skadden, Arps véleményét.

Az Útmutató hét fejezetből áll. A II. fejezet a pro bono program adminisztrációját járja körül. A III. fejezet a pro bono útmutató (policy) kézikönyv kidolgozásához nyújt segítséget. A IV. fejezet olyan módszereket mutat be, amelyekkel egy iroda szervezett formában ismerheti fel a pro bono lehetőségeket. Az V. fejezet részletezi, hogyan érdemes bátorítani munkatársainkat pro bono munka vállalására. A VI. fejezet a pro bono munka és program értékeléséhez nyújt útmutatót. A VII. fejezet pedig összegzi, hogy egy ügyvédi iroda számára milyen előnyökkel jár egy pro bono program működtetése.

II. A pro bono program adminisztrációja

2.1 Bevezetés

A pro bono program kialakításának első lépése a programvezető(k) kijelölése és a kapcsolódó feladatok és felelősségi körök meghatározása.

A pro bono program menedzselése két fő feladatból áll. Az egyik a rutin adminisztráció, amely rendszerint a pro bono koordinátor feladata. A másik a program általános céljainak és irányának meghatározása – ez jellemzően az iroda pro bono vezetőjének vagy pro bono bizottságának feladata.

2.2 A pro bono koordinátor

2.2.1 A pro bono koordinátor kijelölése

Az ügyvédi iroda vezetői döntenek arról, hogy ki a legalkalmasabb a pro bono program irányítására. A kis és közepes létszámú irodákban pro bono koordinátor lehet az egyik partner, vagy az az ügyvéd, aki ügyvédi munkája mellett vállalja ennek a feladatnak az ellátását. A nagyobb

ügyvédi irodák esetében akár az is előfordulhat, hogy a kijelölt ügyvéd kizárólagos vagy legfőbb feladata a pro bono program menedzselése. Függetlenül attól, hogy végül ki lesz a program koordinátora, arról mindenképpen gondoskodnia kell, hogy elég idő és erőforrás álljon rendelkezésre a pozíció által megkövetelt feladatok elvégzésére. Nagyon nagy ügyvédi irodáknál a pro bono koordinátor lehet egy tapasztalt ügyvéd, akit az ügyvédi iroda központjában egy vagy több jogi asszisztens/adminisztratív koordinátor segít, a különböző (külföldi, más városokban található) irodákban pedig a pro bono kapcsolattartói szerepet ellátó munkatársak.

2.2.2 A pro bono koordinátor szerepe

- (a) A nem jogi végzettségű pro bono koordinátor értelemszerűen nem végezhet olyan feladatokat, amelyek jogi képzettséget igényelnek, mint például az iroda ügyvédei által végzett pro bono munka felügyelete, vagy az esetlegesen felmerülő szakmai–jogi–etikai kérdések azonosítása és kezelése.
- (b) Ha a pro bono koordinátor feladata a jogi asszisztensek/adminisztratív koordinátorok munkájának felügyelete is, akkor mindenekelőtt meg kell győződnie arról, hogy az általuk végzendő feladatokhoz megfelelő tudással és tapasztalattal rendelkeznek, továbbá arról, hogy a koordináció megfelelően működik és az adminisztratív és a koordinációs munka felügyelet mellett zajlik.
- (c) Fontos, hogy a pro bono koordinátor számára rendelkezésre álljon egy partner (vagy bizonyos esetekben olyan ügyvéd, aki régóta partner) segítsége, hacsak nem maga is partner.
- (d) Függetlenül attól, hogy mi a pro bono koordinátor státusza, fontos, hogy közvetlen kapcsolata legyen az iroda ügyvédeivel,

akik szakértői/felelősei a szakmai etikát érintő kérdéseknek/ügyeknek/irányelveknek.

2.2.3 A pro bono koordinátor feladatai

A pro bono koordinátornak általánosságban az alábbi feladatokat kell ellátnia:

- (a) **Adminisztráció és tevékenységmenedzsment:** A pro bono koordinátor felelős a program napi szintű adminisztrációjáért, amibe beletartozik a pro bono ügyek megnyitása, gondozása és lezárása. A koordinátor feladata, hogy amennyiben az ügyvédi iroda rendelkezik belső pro bono útmutatóval (pro bono policy), akkor az abban leírtak a gyakorlatban is teljesüljenek. További feladata az ügyekhez kapcsolódó dokumentumok, pro bono formanyomtatványok és kézikönyvek megfelelő megszerezése és gondozása, valamint a pro bono munkával töltött órák rögzítése ügyvédek és ügyek szerint. (lásd a 3.6.4 szakaszt).
- (b) **A pro bono ügyek felügyelete:** A pro bono koordinátor feladata, hogy rendszeresen és tüzetesen ellenőrizze az ügyvédi iroda, vagy az ügyvédek által elvállalt ügyek státuszát. Fontos, hogy erről naprakész információval rendelkezzen és ezzel is hozzájáruljon ahhoz, hogy az ügghöz kapcsolódó feladatok időben elkészüljenek és minden felmerülő problémára szülessen megoldás. Az ügyek nyomon követésének jó eszköze lehet a státuszriport készíttetése, amelyet a pro bono koordinátor megkérőztet, átnéz és a benne foglalt információk alapján megteszi a megfelelő lépéseket – amennyiben erre szükség van.
- (c) **Változások a pro bono ügyekben résztvevő munkatársak körében:** Elengedhetetlen, hogy a pro bono koordinátor

értesüljön az alábbiakban felsorolt és a pro bono ügyön dolgozó ügyvédek és más munkatársak helyzetében bekövetkező egyéb változásokról: ha a munkatárs távozik az ügyvédi irodától: szabadságra megy (ami váratlanul is történhet); ha az ügyvéd bizonyos ideig egy állandó ügyfél ügyén vagy egy másik pro bono csoport számára dolgozik (ebben az időben összeférhetlenségi megfontolások kizárhatják, hogy az eredeti pro bono ügyön dolgozzon).

Nagyon fontos, hogy ilyen esetekben – különösen, amikor már az ügyvéd megjelent a bíróságon, kommunikált az ügyféllel, a másik féllel vagy annak jogtanácsosával, a bíróságokkal, közigazgatási szervezetekkel, stb. – az érintettek értesítést kapjanak a változásról és arról, ha átmenetileg vagy véglegesen más veszi át az ügyet. Bizonyos esetekben a bíróságtól vagy valamilyen közigazgatási szervnél, stb., jelezni kell az ügyvédi megbízásban történt változást. A pro bono koordinátor feladata, hogy megfelelő eljárásokkal biztosítsa ezeket a lépéseket.

A pro bono ügyön dolgozó jogi asszisztensek státuszában bekövetkező változások kapcsán a pro bono koordinátor feladata, hogy biztosítsa az adminisztratív munka folytonosságát és hogy a kapcsolódó ügyiratok és adatbázisok kezelése megfelelő maradjon.

- (d) **Kapcsolattartás pro bono partnerszervezetekkel:** A pro bono koordinátor rendszeresen kommunikál azokkal a szervezetekkel, amelyekkel az ügyvédi iroda pro bono együttműködést alakított ki. Ennek során információt gyűjt az elérhető pro bono lehetőségekről és tájékoztatja őket a folyamatban levő ügyek részleteiről (lásd a 4.2.1 szakaszt), időről időre megvitatja velük, hogy az egyik vagy másik fél hogyan tudja javítani az együttműködést. Ha az ügyvédi iroda nem kíván pro bono együttműködéseket kialakítani ilyen partnerszervezetekkel, akkor a pro bono koor-

dinátor más módon kutassa fel az iroda programjához illeszkedő pro bono lehetőségeket.

- (e) **Tájékoztatás az elérhető pro bono ügyekről:** A pro bono koordinátor további feladata, hogy (e-mailen vagy más csatornán keresztül) értesítse az iroda ügyvédeit új pro bono lehetőségekről és hogy általában is népszerűsítse a pro bono programot házon belül (5.1 szakasz). Azt is bátorítani kell, hogy az ügyvédek akár maguktól is ajánljanak ügyeket, amelyekről saját csatornáikon értesültek.
- (f) **Beszámolási kötelezettség:** A pro bono koordinátor tájékoztatja a pro bono elnököt vagy tanácsot (vagy azt, aki felelős a programért) a program státuszáról és az egyes ügyek említésre méltó fejleményeiről.

2.3 A pro bono elnök/bizottság

2.3.1 A pro bono elnök/bizottság pozíciója

A pro bono program fókuszát különböző tényezők befolyásolják, mint például az ügyvédi iroda mérete, kultúrája és hierarchiája. Amerikában a nagy ügyvédi irodákban általános, hogy egy partner felügyeli a program irányvonalát. Ezt az ügyvédi irodán belüli egyéb feladatai mellett végzi. A pro bonoért felelős partner (vagy más ügyvédi irodák esetében: ügyvéd) elnökölhet a pro bono tanácsban, melynek tagjai a pro bono koordinátor és néhányan vagy mindannyian az alábbi munkatársak közül: partnerek, szenior ügyvédek, junior ügyvédek (ha releváns: az ügyvédi iroda különböző városokban található irodáiból arányosan). Bizonyos ügyvédi irodákban pro bono bizottság működik, de nincs kijelölt pro bono partner.

2.3.2 A pro bono elnök/bizottság szerepe

Rendkívül fontos, hogy legalább egy partner (vagy irodavezető) közreműködjön (legalább felügyelői szerepben) a pro bono program irányításában. Az is erősen javallott, hogy az ügyvédi iroda vezetője vagy vezető partnere, vagy (ha releváns) az ügyvédi iroda alapítói közül legalább néhányan ismerjék a pro bono programot és jól láthatóan támogassák azt.

Amint az alábbiakban kifejtjük, stratégiai döntést igényel az, hogy milyen irányt vegyen a pro bono program, és fontos, hogy ebben az ügyvédi iroda partnerei részt vegyenek (lásd a 2.3.3 szakaszt). A partnerek közreműködése a program felügyeletében és a stratégiai irányok meghatározásában szándékerősítő, és azt jelzi a különböző szinten dolgozó ügyvéd munkatársak felé, hogy az ügyvédi iroda a pro bono munka mögé állt és támogatja azt. (lásd az 5.1 (a) szakaszt).

2.3.3 A pro bono elnök/bizottság feladatai:

A pro bono elnök vagy bizottság feladatai általában az alábbiakat foglalják magukban:

- (a) **A pro bono program általános felügyelete:** A pro bono elnök vagy bizottság nyomon követi a program működését és meggyőződik annak hatékonyságáról. Ez kiterjed a pro bono koordinátor munkájára is.
- (b) **A pro bono útmutató elkészítésének felügyelete:** A pro bono elnök vagy bizottság részt vesz a pro bono policy kézikönyv előkészítésében és időről időre felülvizsgálja annak tartalmát, még abban az esetben is, ha a tartalom nagy részét a pro bono koordinátor készítette el és dolgozta át (lásd a 3.1 szakaszt).

- (c) **Pro bono partnerségek kialakítása:** A pro bono elnök vagy tanács segíti a pro bono partnerségek kialakítását és adott esetben új típusú együttműködések kialakítását is megfontolja (lásd a 4.2.1 szakaszt). Ha az iroda úgy dönt, hogy nem létesít pro bono partnerségeket, akkor a pro bono elnök vagy bizottság a pro bono koordinátorral (ha van ilyen) együttműködve hozzon létre más mechanizmusokat a pro bono lehetőségek felkutatására (lásd a 4.2.2 szakaszt).
- (d) **A pro bono ügyek jóváhagyása:** Ahogy később erről még lesz szó, javasolt egy állandó eljárásrendet kialakítani a pro bono ügyek megnyitására, monitorozására és lezárására (lásd a 3.6 szakaszt). A pro bono elnök vagy bizottság (a) a pro bono koordinátor bevonásával hagyja jóvá az új ügyek megnyitását, (b) elfogadja azokat a paramétereket, amelyek mentén a koordinátor jóváhagyja az új ügyek megnyitását azzal, hogy rendkívüli esetekben konzultál vele (és az ügyvédi iroda vezetőjével vagy etikai ügyekért felelős munkatársaival, ha van ilyen). (lásd a 3.5.1 (b) szakaszt).
- (e) **A pro bono munka népszerűsítése és elismerése:** A pro bono elnök vagy bizottság további feladata, hogy (ha van ilyen munkatárs, akkor) a koordinátorral együttműködve meghatározzák, hogy az ügyvédi irodán belül milyen módon történjen a pro bono munka elismerése és ösztönzése (lásd az V. fejezetet).
- (f) **A pro bono program értékelése:** A pro bono elnök vagy bizottság értékeli a program sikereit és nehézségeit, szükség szerint módosításokat javasol (lásd 6.2 szakasz).
- (g) **Külső kommunikáció és marketing:** A pro bono elnök vagy a vezetőség egyes tagjai meghatározzák a pro bono programhoz kapcsolódó külső kommunikációt és marketinget, vagy részt vesznek annak kidolgozásában.

- (h) **Adminisztráció:** bizonyos irodáknál a pro bono bizottság elnöke szintén végez valamennyi – néhol ő látja el teljes egészében –, pro bono programhoz kapcsolódó adminisztratív feladatot.

III. A pro bono útmutató kidolgozása

3.1 Bevezetés

A pro bono program fontos eleme a pro bono útmutató. Habár az útmutatók különbözhetnek terjedelem és részletesség tekintetében, az alábbi részek mindegyikben előfordulnak:

1. A pro bono meghatározása és az ügyvédi iroda által vállalható ügyek típusának meghatározása.
2. Az útmutatóban az ügyvédi iroda kinyilvánítja a pro bono iránti elkötelezettségét.
3. Meghatározza a pro bono program adminisztrációjáért felelős személyt.
4. Végezetül pedig a kézikönyv meghatározza a pro bono programhoz kapcsolódó részletes eljárási szabályokat (ezek lehetnek sokkal részletesebb pro bono útmutatók/irányelvek és eljárásrendek, amelyek az ügyvédi iroda általános irányelveibe és eljárásaiba illeszkednek).

A ügyvédi iroda döntése, hogy kire bízza a pro bono kézikönyv első változatának elkészítését és jóváhagyását. Mivel a kézikönyv rögzíti a pro bono munkavégzéssel kapcsolatban az ügyvédi iroda hivatalos állás-

pontját, ezért ajánlott kikérni a ügyvédi iroda vezető vagy vezető partnerének jóváhagyását az előző szakaszban bemutatott első három szempont kifejtéséhez és kikérni a többi partner idevágó véleményét. Javasolt a pro bono elnök vagy bizottság részvétele ebben a folyamatban, azaz a részletes pro bono irányelvek és eljárások átgondolásában. Gyakran a pro bono koordinátor feladata az első változat megszövegezése. (Lásd a 2.3.3 (b) szakaszt).

3.2 Az ügyvédi iroda pro bono iránti elkötelezettsége és az ügyvédek céljai/elvárásai

A kézikönyv bevezető fejezete hangsúlyozta az ügyvédi iroda pro bono iránti elkötelezettségét. Olyan nyilatkozatot is tartalmazhat, amelyben az ügyvédi iroda vállalja a pro bono munka támogatását és bátorítja az ügyvédek ilyen tevékenységét.

Rendszerint ez a szakasz tartalmazza a pro bono program tekintetében az iroda által meghatározott konkrét célokat és elvárásokat. A kitűzött célok lehetnek például az egyes ügyvédek pro bono-val töltött óráinak éves minimuma, vagy ugyanennek irodai szintű meghatározása; a pro bono és a számlázható órák arányának megjelölése; és/vagy azoknak az ügyvédeknek a száma vagy százalékos aránya, akik meghatározott óraszámban vállal(hat)nak pro bono munkát.

Nem csak ügyvédek vehetnek részt pro bono a támogatásokban. Jogi asszisztensek, ügyvédjelöltek, titkárok/titkárnők, nyári gyakornokok és az adminisztratív személyzet szintén nagyban hozzájárulhatnak a tevékenység sikeréhez.

3.3 A pro bono munka meghatározása

A kézikönyv ezen szakasza meghatározza, hogy az ügyvédi iroda mely tevékenységeket és milyen típusú jogi ügyeket tekint pro bono-nak és milyen ügyfelek kaphatnak tőlük pro bono támogatást. Előfordul, hogy egyes ügyvédi irodák olyan ügyekre használják a „pro bono” címkét, amelyek a *Pro Bono Institute* és az *American Lawyer* értelmezése szerint minősülnek annak. Mások attól függetlenül is végeznek ingyenes jogi munkát, hogy az beleillik-e az általánosan elfogadott pro bono definícióba vagy sem; ilyen esetben fontos, hogy ez kifelé ne „pro bono” munkaként legyen kommunikálva, még ha az ügyvédi irodán belül valamilyen oknál fogva annak is nevezik. Jelen útmutatónkban kizárólag a Pro Bono Institute és az American Lawyer által javasolt, vagy annál szűkebb értelemben használjuk a kifejezést.

Az ügyvédi iroda által meghatározott pro bono tevékenység magába foglalhatja az ingyenes jogi támogatást rászorultaknak vagy olyan civil szervezeteknek (NGO), mely utóbbi fő kedvezményezettjei a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok pl. szegények. Magába foglalhat közérdekű ügyekhez (például polgári jogi ügyek, amelyek díjmentes jogi támogatás hiányában valószínűleg nem fogalmazódnának meg), vagy hátrányos helyzetű társadalmi csoportok képviselőjéhez kapcsolódó jogi támogatásokat is. Kiterjedhet olyan kisebb civil szervezeteknek nyújtott ingyenes támogatásokra is, amelyek ugyan nem elsősorban a szegényeket segítik, de méretük miatt nem engedhetik meg maguknak a piaci árú jogi szolgáltatást.

Annak érdekében, hogy az ügyvédi iroda jogászai számára egyértelműek legyenek a pro bono munka keretei, nem csak azt érdemes meghatározni, hogy mely támogatások tekinthetők pro bononak, hanem azt is,

hogy melyek nem. Így például nem pro bono a csökkentett áron nyújtott jogi szolgáltatás, mint ahogy a nem joghoz köthető segítség sem, mint például előadások tartása, olyan könyv- vagy cikkek kiadása, amelyek nem köthetők a pro bono meghatározásába tartozó jogi ügyekhez. De nem pro bono a barátoknak, családtagoknak nyújtott ingyenes jogi segítség sem (hacsak ők nem minősülnek szociálisan rászorultnak). Az imént felsorolt tevékenységek természetesen mind kívánatosak és a közösség érdekét szolgálják, de nem nevezhetők pro bono munkának.

3.3.1 Mi a különbség a vállalatok társadalmi felelősségvállalása és a pro bono jogi támogatások között?

Fontos észben tartani a pro bono meghatározását, hiszen ennek alapos ismerete nélkül a program nem tud intézményesülni, ami pedig szükséges ahhoz, hogy a pro bono célok érdemben teljesüljenek.

Induljunk ki abból, hogy a pro bono egy hivatásból adódó kötelesség, ami az ügyvéd társadalmi szerepéhez, valamint az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférésük kapcsán privilegizált (társadalmi) pozíciójukhoz kapcsolódik. Különösen fontos kötelesség ez annak okán is, hogy egyre nagyobb a szakadék, amely elzárja a legrászorultabbakat és az őket támogató civil szervezeteket annak lehetőségétől, hogy piaci árú jogi tanácsokat vegyenek igénybe. Olyan közérdekű ügyek szempontjából pedig hangsúlyozottan felmerül ez a kötelezettség, amelyek pro bono ügyvédek hiányában nem kapnának támogatást.

A pro bono jogi munkát – miközben kulcsfontosságú a fönt részletezett okok miatt – mindazonáltal meg kell különböztetni a nem jogi vonatkozású önkéntes munkától vagy a jótékonykodás egyéb formái-

tól. A különbség abból ered, hogy a pro bono jogi munka segítségével (a) áthidalható a leghátrányosabb helyzetű társadalmi csoportok jogi szükséglete és a jogi segítséghez való hozzáférésük közötti szakadék, és (b) csökkenthető az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés hiányosságai (például az, hogy a non-profit szervezetek vagy közérdeket képviselő csoportok nem tudják megfizetni egy jogi tanácsadó szolgáltatásait). Az ügyvédi iroda pro bono programstruktúrájának kidolgozása során nagyon fontos, hogy a pro bono munkát külön válasszuk az önkénteskedés és a jótékonykodás egyéb formáitól (még akkor is, ha ugyanaz a személy koordinálja például a pro bono jogi munkát és az önkéntes tevékenységeket). Az egyetlen szempont, amely szerint a jótékonykodás és a pro bono munka strukturálisan egymás mellett lehet az a költségvetés.

Az üzleti trendek és a globalizáció nyomán egyre növekszik a vállalati társadalmi felelősségvállalás (corporate social responsibility, CSR) iránti érdeklődés. A CSR a vállalati ön-szabályozás egy formája, amellyel a vállalkozások felelősséget vállalnak azért a hatásért, amelyet tevékenységükkel az érintett csoportokra és a társadalom egyéb szegmenseire gyakorolnak. Az ügyfelek és a fogyasztók egyre nagyobb nyomást helyeznek a vállalatokra, hogy olyan felelős gyakorlatokat tartsanak fenn, amelyek nemcsak a fogyasztók, hanem a munkavállalók, a természeti környezet és a társadalom egészének érdekét is szolgálják. Mivel a vállalati ügyfelek gyakran „társadalmilag felelős” ügyvédi irodát keresnek jogi ügyeik intézésére, ezért (a) a jogi környezetben történő ügyvédi társadalmi felelősségvállalás és (b) a pro bono jogi támogatások fogalmi némi zavart okozhatnak. További tényezőként merülhet fel, hogy a vállalati ügyfél annak mérlegelése során, hogy milyen értékben nevezhető „társadalmilag felelősnek” egy ügyvédi iroda, figyelembe veszi annak pro bono programját is.

Fontos tehát, hogy minden ügyvédi iroda világosan megkülönböztesse a jótékonyági célú pénzadományokat, az önkéntességet, a társadalmilag felelős üzleti gyakorlatokat és a pro bono jogi szolgáltatást. A jótékonyági célú pénzadományt a legegyszerűbb megkülönböztetni a pro bonótól: ez közvetlen pénzügyi hozzájárulást jelent jótékonyági szervezetek, non-profit és civil szervezetek, egyházak vagy egyéb csoportosulások számára. Noha ezek az adományok is segíthetik a szervezeteket abban, hogy fenntartsák a szegényeknek, marginalizált embereknek, társadalmi csoportoknak és közösségeknek nyújtott szolgáltatásaikat (amelyek néha részben vagy teljes egészében jogi támogatásokból állnak), az adományozás azonban nem minősül pro bono munkának. Továbbá nem mondható az, hogy az ügyvéd vagy az ügyvédi iroda teljesíti pro bono célkitűzéseit, ha csupán pénzügyi támogatást nyújt ezeknek a szervezeteknek, függetlenül attól, hogy kik a szervezetek kedvezményezettjei és mik a céljai. Ettől függetlenül azonban – mint ahogy a 4.2.1 szakaszban is kiemeltük – fontos, hogy az ügyvédi irodák továbbra is anyagilag támogassák azokat a szervezeteket (vagy egyébként működjenek együtt velük), amelyek pro bono ügyeket hozhatnak.

A közösségi szolgálatot, vagy önkéntességet, szintén meg kell különböztetnünk a pro bono támogatásoktól. Közösségi szolgálat lehet például a rászorulóknak számára történő gyűjtés vagy szociális (és nem jogi) szolgáltatás biztosítása, mint például az étel- vagy ruhagyűjtés, véradás (vagy bármilyen más, kézzelfogható árucikkek gyűjtése a hátrányos helyzetűek számára); iskolafestés; parktakarítás, stb..

A közösségi szolgálat nagyon értékes a társadalom jobbítása szempontjából és hozzájárulhat ahhoz, hogy szorosabb kapcsolat alakuljon ki az ügyfelekkel és a szélesebb társadalommal. Az önkéntes szolgálat lehetővé teszi az ügyvédek és a közösség más tagjai közötti nyitott együtt-

működést, a pro bono jogi munkához szükséges formalizáltság és specializáció nélkül. Emellett nagyon értékes csapatépítő tapasztalat is lehet. Ezért – noha nem tekinthetjük pro bono jogi munkának – az önkéntes közösségi szolgálat mindenképpen értékes tapasztalat mind az ügyvédek, mind az ügyvédi iroda szempontjából.

A környezetvédelemre irányuló erőfeszítések – például a papír, mobiltelefon vagy műanyag újrahasznosítás – szintén nem pro bono munka.

3.3.2 Nevezhetjük-e pro bono tevékenységnek az oktatási programokban való részvételt?

Attól függ. Az ügyvédi irodák között nincs egyetértés abban, hogy az ügyvédek ilyen jellegű tevékenységét a pro bono órákhoz írják-e. Annak eldöntéséhez, hogy egy adott projekt pro bono-nak minősül-e vagy sem, meg kell vizsgálni, hogy mi a projekt *célja* és milyen *jogi szakértelem* szükséges elvégzéséhez. Minél nagyobb mértékben van szükség jogi szakértelemre, annál valószínűbb, hogy a projektet pro bono-nak tekinthetjük.

Jó példa erre, ha szembeállítjuk a középiskolás diákok mentorálását és azokat a képzési programokat, amelyek a pro bono definíciójába eső esetek ellátására készítik fel a jogászokat. Az előbbi – tehát a diákok mentorálása – nem tekinthető pro bono munkának, mert nem foglalja magába a jogi szaktámogatások nyújtását. Amikor nem szükséges a jogi szakértelem vagy szaktudás, akkor a projekt inkább önkéntesség.

3.3.3 Pro bono tevékenység-e egy civil szervezet kuratóriumában való részvétel?

Noha a civil szervezeti kuratóriumi tagság általában nem tekinthető pro bono munkának, mégis fontos aspektusa a pro bono kultúra megteremtésének és (ha az adott civil szervezet egy pro bono központ) nagy szerepet játszik a pro bono központ kulcspozíciójának megszilárdításában. Nagyon fontos, hogy a kuratóriumi tagsággal rendelkező ügyvéd egyértelműsítse, hogy mikor cselekszik a civil szervezetnél jogász minőségében (ha ez egyáltalán felmerülhet). Egyes ügyvédi irodák nem engedélyezik, hogy az ügyvédi iroda jogi munkát végezzen annak a civil szervezetnek, amelyben valamelyik ügyvéd munkatárs kuratóriumit tag. Azoknál az ügyvédi irodáknál, amelyek nem zárják ki a munkavégzést ilyen esetben, etikai megfontolásokat is figyelembe kell venni a körülmények mérlegelésénél.

3.4 A pro bono program adminisztrációja

A pro bono kézikönyvnek ebben a fejezetében kell kijelölni a pro bono program adminisztrációjáért felelő személyt, (ha releváns, akkor) részletezni a pro bono koordinátor, a pro bono elnök és a pro bono bizottság szerepét. A program adminisztrációja magába foglalja a pro bono projektek általános koordinációját és a program menedzsmentjét, ami általában a koordinátor vagy a bizottság feladata.

3.5 A pro bono program létrehozásának pénzügyi szempontjai¹

3.5.1 Hogyan strukturáljuk a pro bono programhoz rendelt költségvetést?

Minden pro bono program maga után von bizonyos kiadásokat és költségeket. Ezek belső és külső költségek lehetnek. Előbbiek a rutin működéshez kapcsolódó költségek, úgy mint fénymásolás, telefon, posta, közlekedés, futárszolgálat. A külső költségek pedig a nem rutin kiadások, például az eljárási illetékek, szakértői és (magán)nyomozói díjak. Különböző ügyvédi irodák különböző irányelveket alkalmazhatnak az ilyen költségek allokálására a pro bono ügyfél és az iroda között – erre később kitérünk.

A pro bono kiadásokhoz kapcsolódó költségvetés kialakítása a pro bono intézményesítésének és ezen belül a fenntartható program kialakításának kulcskérdése. A költségvetés léte megkönnyíti a pro bono gyakorlat teljes integrációját – vallja sok iroda. (Meg kell jegyeznünk azonban, hogy több olyan ügyvédi iroda is létezik, amely sikeres pro bono programja ellenére mégsem készített külön pro bono költségvetést, mondván, hogy ez nagyobb rugalmasságot biztosít a program számára.)

A pro bono költségvetéshez kapcsolódó világos irányelvek megléte jelzi az ügyvédi iroda pro bono iránti elkötelezettségét és egyben fontos a

---

1. Ezt a részt az alábbi kiadványból vettük át: *Frequently Asked Questions: A Supplement to the PBDA Implementation Handbook: A Guide to Establishing a Pro Bono Program at Your Law Firm.*

szerepe az ügyvédi irodán belüli pro bono kultúra meghonosításában is. Ugyan a költségvetés a pro bono közreműködés mértékére vonatkozóan is iránymutatást nyújthat, nem szabad azonban, hogy ez kizárja az ügyvédi iroda részvételét összetettebb pro bono ügyekben, különösen, ha azok feltehetőleg jelentős társadalmi hatással járhatnak, és amit az ügyvédi irodának egyébként módjában áll felvállalni.

A pro bono költségvetés iránymutatást nyújthat a junior ügyvédeknek az iroda pro bono elvárásairól, valamint lehetővé teszi a pro bono program átfogó értékelését, ami pedig hozzájárulhat a program éves szintű bővítéséhez és a fenntarthatóságának biztosításához.

Mint a legtöbb adminisztratív és menedzsment feladat esetében, így a pro bono költségvetés kezelésének módja is irodánként különbözik valamelyest. Úgy kerül kialakításra, hogy minél inkább támogassa az adott ügyvédi iroda pro bono céljainak elérését és szükségleteinek kielégítését. Az ügyvédi pro bono program minden aspektusát – ideértve a pro bono költségvetést, ha az iroda egy külön költségvetés mellett dönt – úgy kell kialakítani, hogy illeszkedjen a vállalati kultúrához, lehetővé tegye az erőforrások leghatékonyabb felhasználását és egy teljes mértékben integrált pro bono gyakorlat kialakítását.

Az ügyvédi irodáknak nem kell „feltalálniuk a spanyol viaszt” a pro bono gyakorlat tekintetében, hiszen hagyatkozhatnak a már jól működő pro bono irányelvekre és eljárásokra. Más szóval annak érdekében, hogy a pro bono az ügyvédi iroda működésének szerves része legyen, a kapcsolódó adminisztrációs szempontokat is minél inkább integrálni kell a már működő irodai infrastruktúrába. A már bevált mechanizmusok átvételével az iroda hatékonyabban tudja kezelni a pro bono ügyeket és a kapcsolódó adminisztrációt. A jól integrálódott struktúrák felhasználóbarátabbá teszik a pro bono gyakorlatot az ügyvédek számára és

hozzájárulnak ahhoz, hogy az ügyfelek magas színvonalú szolgáltatást kapjanak.

Többféle módon strukturálható a pro bono költségvetés. Az alábbiakban néhány, általánosan használt opciót mutatunk be:

- (a) **1. opció: Külön költségvetés a pro bono programra és a jótékonsági kiadásokra:** Egyes ügyvédi irodák dönthetnek úgy, hogy külön költségvetést készítenek a pro bono és a jótékonsági programjuknak, így igyekezvén elkerülni minden félreértést, vagy mert ez jobban megfelel az iroda üzleti modelljének és szervezeti struktúrájának. Mivel a pro bono munka és a jótékonsági kiadások elkülönítettek, így az egyik keretből történő kifizetés nem befolyásolja a másikat. Ahogyan lentebb látni fogjuk, a jótékonsági támogatások és a díjmentesen végzett jogi támogatások megkülönböztetése még azoknál az ügyvédi irodáknál is fontos, amelyek ezt a költségvetési struktúrát választják.

- (b) **2. opció: A jótékonsági keret kibővítése:** Egy másik megközelítés, hogy a pro bono költségvetés az éves jótékonsági keret megnövelésével jön létre, már ha van ilyen az ügyvédi irodában, és ezzel a pro bono gyakorlat egy nagyobb ernyő alá kerül be. Sok ügyvédi iroda régóta fennálló gyakorlata, hogy jótékonsági programja keretében éves költségvetést rendel a társadalmi és civil szervezetek támogatásához. Ha az ügyvédi iroda úgy dönt, hogy a pro bono tevékenységet felveszi a működési területei közé, akkor az ehhez rendelt keretet gyakran a jótékonsági költségvetésbe helyezi el. Így lényegében a pro bono tevékenységhez kapcsolódó kiadások az ügyvédi iroda jótékonsági keretéből kerülnek kifizetésre. Ez azt jelenti, hogy a formális pro bono program elindítása miatt csökken az ügyvédi iroda éves jótékonsági kerete, kivéve

ha az ügyvédi iroda megemelte a teljes keretet a pro bono beépítése után.

Azokban az ügyvédi irodákban, ahol a jótékonyági kiadások számára külön költségvetést tartanak fenn, rendszerint feláll egy bizottság (jótékonyági kiadások bizottsága/Charitable Contributions Committee), amely irányítja ezen támogatások odaítélését. Ezt követően a bizottság kialakítja azokat az eljárásokat, amelyeken keresztül az ügyvédi iroda partnerei támogatást igényelhetnek az általuk preferált jótékonyági szervezetek számára. A jótékonyági kiadásokat felügyelő bizottság feladatköre kibővíthető a pro bono tevékenységhez kapcsolódóan is. Adott esetben egy új bizottság is létrehozható a pro bono program költségvetésének kezelésére (ez lehet a pro bono költségvetési bizottság/Pro Bono Budget Committee), ami a jótékonyági kiadásokról döntő bizottsághoz hasonló eljárásokat alkalmaz. Egyes esetekben a pro bono bizottság látja el a program költségvetéséhez kapcsolódó feladatokat és nem jön létre külön pro bono költségvetési bizottság.

A bizottság struktúrája a következő lehet: az új pro bono projekt/ügy finanszírozását kérő partner fordulhat a Jótékonyági Kiadások Bizottsághoz, amelynek hatásköre felöleli a pro bono költségvetést is. Fordulhat a Pro Bono Költségvetési Bizottsághoz, ha van ilyen, és csakúgy, mint egy jótékonyági célú kifizetés esetében, a bizottság dönt a kért támogatás odaítéléséről, elutasításáról vagy az összeg módosításáról. Amennyiben a pro bono projekt/ügy során váratlan költségek merülnek fel, ugyanaz a bizottság dönt arról, hogy az ügyvédi iroda teljes mértékben magára vállalja-e ezeket, vagy az ügyfél állja-e őket, esetleg valamilyen más módon kerülnek kiegyenlítésre. A 3.5.2 részben részletezzük az ügyfél felelősségét a pro bono képviselőhöz kapcsolódó költségek kapcsán.

Még ha közös költségvetést vezet is az ügyvédi iroda a jótékony-sági kiadások és a pro bono munka költségeire, fontos látnunk, hogy amikor meghatározzuk a pro bono fogalmát, illetve hogy mi minősül annak, akkor is különböztessük meg a pénzügyi támogatást és az ingyenes (pro bono) jogi támogatást. Röviden, tehát a pro bono nem jótékonykodás, hanem hivatásbeli kötelesség. A jótékony-sági célú adományok nem tekinthetők pro bono munkának, még akkor sem, ha a főnti költségvetési struktúrában ahhoz tartoznak is.

- (c) **Egyéb költségvetési szempontok: a rutin és a nem rutin költségek megkülönböztetése:** Fontos tisztában lenni a pro bono program működtetéséhez kapcsolódó belső költségek típusaival. Mivel az ilyen előre látott költségek szükségesek a jogi szolgáltatás magas színvonalának biztosításához, ezért sok ügyvédi iroda nem köti előzetes jóváhagyáshoz őket. Óriási adminisztrációs terhet jelentene, ha minden ilyen jellegű kiadás előzetes jóváhagyást igényelne. Ezek a költségek általában előreláthatóak, ezért az irodák gyakran „rutin” kiadásokként utalnak rájuk és egy fix éves összeget rendelnek hozzájuk. Ahogyan fönt jeleztük, gyakran a bizottság határozza meg ennek az összegnek az éves mértékét és hogy mely pro bono projektek vagy ügyek részesüljenek belőle.

A külső költségek ezzel szemben nem rutin kiadások, ezért a legtöbb, pro bono programot működtető ügyvédi irodában a bizottság vagy a partnerek részéről előzetes jóváhagyást igényelnek. Ezek általában költséges tételek, mint például a bírósági eljárási illeték, szakértők vagy (magán)nyomozók bevonása, és bár szükségesek a munkához, azok mégis túlmutatnak a rutin költségeken.

Az ügyvédi irodák különböznek abban, hogy mit tekintenek rutin költségnek és mit nem. Ami fontos, hogy a munkatársak tisztában legyenek azzal, hogy a pro bono ügyekhez tartozó kiadások kapcsán rendkívül fontos a jó ítézőképesség és hogy az idevágó irányelveket (policy) a pro bono kézikönyv tartalmazza. Világos kell legyen, hogy az érintett ügyvédnek mikor kell előzetes jóváhagyást kérnie és mikor nem. Ahol tehát az ügyvédi irodának éves költségvetése van a pro bono program rutin kiadásaira, ott – a feladat igényei és jellege alapján – egyértelműen meg kell határozni, hogy mely költségek tartoznak ebbe a kategóriába, illetve világos irányelvekre van szükség hogy az ügyvédek tisztában legyenek vele, mely kiadásokhoz szükséges előzetes jóváhagyás.

Tekintet nélkül arra, hogy végül milyen költségvetési preferencia érvényesül a pro bono program esetében, fontos, hogy a pro bono kézikönyv tartalmazza a program költségvetésének részletezését (vagy ha nincs erre külön költségvetés, akkor az ügyvédi iroda idevágó gyakorlatát). Annak érdekében, hogy mindenki tudatos legyen a pro bono munkához kapcsolódó költségeket illetően, az új pro bono ügyet kezdő ügyvédek figyelmét külön fel kell hívni azokra a belső irányelvekre (policy), amelyek szabályozzák a pro bono költségvetéshez/kiadásokhoz kapcsolódó szabályokat és eljárásokat, esetleg ezeket kézbe is kaphatják. Azt is tudatosítani kell bennük, hogy törekedni kell arra, hogy minél alacsonyabban maradjanak a térítésmentes jogi támogatásokhoz kapcsolódó költségek, így például, ahol lehetséges és helyénvaló, ott kérjenek díj/illetékfizetési mentességet, hiszen erre a rászoruló ügyfelekre való tekintettel gyakran van lehetőség. Ha a díj/költség mentességi kérelmet elutasítják, vagy nem lehet ilyet igényelni, akkor az ügyvéd mérlegelje, hogy van-e más módja a díjmentességnek vagy a pro bono ügyhöz kapcsolódó kiadások csökkentésének.

3.5.2 Van-e olyan körülmény, amikor elfogadható díj felszámítása a pro bono ügyfél felé?

Egy pro bono ügyfélnek díjat felszámítani semmilyen körülmények között nem elfogadható gyakorlat. Ha egy ügyvédi iroda ügyvédi díjat kér az ügyféltől, akkor az nem tekinthető pro bono szolgáltatásnak. Az ügyvédi iroda és pro bono ügyfele megállapodhatnak abban, hogy utóbbi vállalja néhány, vagy az összes költség kifizetését, ami a pro bono képviselőhöz vagy pedig a pro bono tanácsadáshoz kapcsolódik. Ilyen költségek lehetnek például a bírósági illetékek/díjak, a hivatalos dokumentumok beszerzéséhez kapcsolódó költségek, regisztrációs díjak és hasonlóak.

Ha (bírósági ítélet, vagy valamilyen egyezség révén, esetleg más módon) lehetőség nyílik az ügyvédi díjak és/vagy költségek visszatérítésére, akkor ennek részleteit tisztázni kell az ügyféllel és a Pro Bono Kötelezettségvállalási Nyilatkozatban (ld. ügyvédi megbízási szerződésben) rögzíteni kell. A megfogalmazásból ki kell iktatni minden kétértelműséget, ami meggátolná a bizonyos helyzetek kezelését, mint például az ügyvédi díjak és/vagy a költségek elengedését tartalmazó egyezségkötési ajánlatok esetében.

3.5.3 A költségek allokációja

Az ügyvédi iroda költségallokációja általában függ a pro bono program költségvetésétől, egy adott pro bono projekthez vagy ügyhöz kapcsolódó díjak összegétől (egy pro bono ügyek ebben a tekintetben költségesebbek, mint mások), és az ügyfél anyagi körülményeitől. Attól függően, hogy milyenek az ügyfél anyagi erőforrásai és hogy magánszemélyről vagy civil szervezetről van-e szó, a következő opciók lehetségesek: a pro bono ügyfél egyáltalán nem vállal költséget; az ügyfél csupán a külső

költségeket viseli; az ügyfél a belső és/vagy külső költségek egy részét viseli bizonyos összeghatárig; az ügyfél a belső és külső költségek teljes összegét viseli; eseti jelleggel történik annak meghatározása, hogy ki viseli a költségeket. Egyes ügyvédi irodák például átvállalják a rászoruló egyéni pro bono ügyfelek képviselőjével kapcsolatos indokolt és általános költségeket, de például a civil szervezetektől elvárják, hogy fizessék a szervezet regisztrációjához kapcsolódó költségeket. Mindazonáltal az iroda saját, a pro bono irányelveket és eljárásokat lefektető kézikönyvnek tartalmaznia kell költségallokálás irányelveit is.

Az idevágó irányelvet világosan kommunikálni kell az ügyfél felé, hogy tisztában legyen azzal, pontosan milyen költségeket kell állnia. A félreértések elkerülése és egy egészséges együttműködés kialakítása érdekében a költségallokáció részleteit még azelőtt kell megvitatnia az ügyet vivő ügyvédnek és az ügyfélnek, hogy megkezdődne az ügyfél képviselője. Csakúgy, mint a fizető ügyfelektől, a pro bono ügyfelektől is elvárt, hogy elolvassák, megértsék és aláírják az írásos megállapodást/formanyomtatványt, amely meghatározza, hogy ki viseli a képviselőt, vagy a tanácsadás és/vagy egyéb munka költségeit. Ez a „költség-megállapodás” a kötelezettségvállalási nyilatkozat része. Bármiféle anyagi, a pro bono ügyfelet terhelő költség felmerülése előtt az ügyvédi iroda konzultáljon az ügyféllel.

Nem biztos azonban, hogy minden költség előre kalkulálható. Előfordulhat, hogy miután az ügyvéd elvállalta az ügyfél képviselőjét és elkezdte feltérképezni a helyzetet, olyan előre nem látott és nem várt körülményeket talál, amelyek nem várt költségeket vonnak maguk után, melyekről korábban meg sem állapodhattak. Az ügyvéd-ügyfél kapcsolat létrejötte után felmerülő váratlan költségeket azonnal meg kell beszélni és a félreértések és/vagy etikai problémák elkerülése érdekében formális (azaz dokumentált) módon kell megállapodni róluk (ha ez a korábbi kötelezettségvállalási nyilatkozatban nem történt meg).

3.5.4 Milyen adóügyi vonzatok (juttatások és kiadások) járnak a pro bono munkával?

A pro bono munkavégzésnek lehet helyi vagy központi adóvonzata is. Mivel az adóztatás szabályai ország-, vagy akár régió-specifikusak is lehetnek, a pro bono munka adóvonzatai így országonként vagy régiónként, de akár még városonként is különbözhetnek. Néhány jogrendszerben a pro bono munka adókedvezményel jár.

Ezenkívül minden országnak különféle adóügyi kötelezettségeknek kell eleget tennie a jogi munka tekintetében. Ezt a rengeteg különbséget nem részletezhetjük itt, de azt mindenképpen hangsúlyozzuk, hogy az ügyvédi iroda pro bono programjának kialakítása során utána kell járni, hogy van-e bármilyen adóügyi vonzata a pro bono munkának. A kapcsolódó juttatások és költségterhek ismerete szükséges ahhoz, hogy a lehető legmegfelelőbb és előnyösebb pro bono struktúra alakuljon ki, ami kielégíti az igényeket és hozzájárul a célok eléréséhez.

3.6 Pro bono ügyekkel kapcsolatos eljárások

3.6.1 Új pro bono ügyek megnyitása

Az ügyvédi irodának hivatalos eljárásokat kell kidolgoznia a pro bono munka kezdeményezésére, elvégzésére és befejezésére. Azoknak a mechanizmusoknak a leírását, amelyek segítségével az ügyvédi irodák azonosítják a pro bono lehetőségeket, lásd a IV. fejezetben.

Egy pro bono ügy kezdeményezése a következő eljárási lépésekből áll:

(a) **Pro bono kérelem:** Miután az ügyvédi iroda kiválasztotta azt a mechanizmust, amellyel azonosítja a pro bono lehetőségeket (lásd IV. fejezet) és azokról tájékoztatja ügyvédeit (lásd a 2.2.3 (d) pont és 5.1), az első lépés azután, hogy egy ügyvéd kifejezte érdeklődését valamelyik pro bono ügy iránt, hogy ki kell töltenie egy jelentkezési lapot az új pro bono ügyre vonatkozóan (ld. „Pro bono jelentkezési lap”). A pro bono jelentkezési lapnak tartalmaznia kell az alapvető információkat, mint például a pro bono ügyfél és az igényelt pro bono támogatás leírását. A pro bono jelentkezési lap tartalmában meg kell állapodni, és a pro bono ügyért felelős ügyvéddel egy, az ügyet felügyelő vagy érte felelő partnerrel és bizonyos esetekben a pro bono koordinátorral (ha van) alá kell íratni.

(b) **Az összeférhetlenség ellenőrzése és ha szükséges, további ellenőrzés:** A pro bono ügyek kapcsán felmerülhet összeférhetlenség (conflict of interest) kérdése. Ennek okán az ügyvédi irodának el kell végeznie minden pro bono jelentkezés összeférhetlenségi ellenőrzését. Az ügyvédi irodának ugyanazt az eljárást kell használnia erre, mint a fizetési ügyfelek esetén, és az eredményt rögzítenie kell a pro bono jelentkezési lapon.

Legalább ott, ahol jogszabály írja elő, és adott esetben (az ügyvédi iroda döntésének függvényében) más körülmények között is, az irodának további vizsgálatot kell elvégeznie, mint például egyes országokban az „Ismerd meg az ügyfeled” (Know Your Client) vizsgálat.

(c) **A pro bono ügy jóváhagyása:** Az ügyvédi irodának ki kell jelölnie, hogy ki felel az új pro bono ügyek jóváhagyásáért. Mint már említettük, gyakran a pro bono elnökre vagy bizottságra

hárul ez a szerep, amely/aki egyébként a pro bono koordinátort felügyeli, aki ezt a szerepet teljesíti (lásd a 2.3.3 (d)). Az ügyvédi irodának a pro bono ügyek elbírálására fel kell állítania bizonyos szempontrendszer.

Néhány kritérium, amelyeket figyelembe lehet venni új pro bono ügyek jóváhagyásánál: lehetséges összeférhetetlenség, lehetséges üzleti érdekellentét (például egy bizonyos jogi álláspont képviselője a pro bono ügyfél képviselőjében, amely ellentétes azzal, amit az iroda más ügyfelei kapcsán képvisel), az igényelt támogatások megfelelnek-e az iroda pro bono policy kézikönyvében vázolt pro bono meghatározásnak, vagy olyan rendkívüli körülmények fennállása, amelyek indokoltá teszik a pro bono ügy elutasítását.

Az ügyvédi irodának azt is figyelembe kell vennie, hogy az adott ügy iránt érdeklődő ügyvédek rendelkeznek-e megfelelő tapasztalattal vagy képesek lennének-e megszerezni a szükséges képzettséget azért, hogy biztosítható legyen az irodától és ügyvédeitől elvárható minőség és szolgáltatási színvonal. Az irodák elkerülhetik azt, hogy bonyolult pro bono ügyeket kelljen elutasítaniuk, ha megtalálják annak a módját, hogy enyhítsék vagy kompenzálják a tapasztalat vagy a képzés hiányát, például úgy, hogy a pro bono ügyeket egy ügyvéd munkacsoportra bízzák, melynek egyes tagjai több tapasztalattal rendelkeznek. Ha a pro bono ügy felvételét elutasítják, akkor javasolt az elutasítás indokainak rövid magyarázata.

Amennyiben a pro bono ügyről feltehető, hogy különösen kiterjedt, sok időt és elkötelezettséget kíván, akkor további jóváhagyás is szükséges lehet valamelyik specializálódott ügyvéd munkacsoport vezetőjétől, az iroda vezetőjétől és/vagy az irodavezető partnertől. Jóváhagyásuknak vagy elutasításuknak nem az ügyről

alkotott személyes véleményükön kell alapulnia, hanem azt kell figyelembe vennie, hogy az ügyvédi iroda képes-e hatékonyan kezelni a pro bono ügyet. Azt is mérlegelni kell, hogy az ügyet megfelelően lehet-e vinni lehetséges személyi változások – pl. ügyvédek kilépnek az irodából, vagy más fizetős munka miatt másnak kell átvenni tőlük az ügyet.

- (d) **Kötelezettségvállalási nyilatkozat:** Ha egy új pro bono ügyet jóváhagytak, az iroda képviselőjének (vagy bizonyos esetekben az iroda ügyvédeknek) és a pro bono ügyfélnek alá kell írnia egy kötelezettségvállalási nyilatkozatot/ügyvédi megbízási szerződést/meghatalmazást, amely a képviselőt/támogatás paramétereit taglalja. Minderre lehetőleg a leendő ügyféllel folytatott első találkozó után kerüljön sor. Még ha egy ügyvédi iroda nem is használja ezt a fajta nyilatkozatot üzleti ügyfelei esetén, javasoljuk, hogy a pro bono ügyfelek esetében tegye meg. A nyilatkozatnak egyebek mellett meg kell határoznia a képviselő természetét, tartalmaznia kell annak leírását és terjedelmét, amelyek fontosak annak érdekében, hogy az ügyfél tisztában legyen a pro bono támogatás tartalmával. Hasonlóképpen, meg kell határozni, hogy ki lesz a felelős a kapcsolódó költségek megfizetéséért.

Az iroda esetleg hozzáadhat egy előzetes lemondási kikötést a levélhez, például: „Az ügyvédi irodánknak számos ügyfele van. Ha egy másik ügyfelünk és a jelen ügy között összeférhetlenség áll fenn, azt az Ön tudomására hozzuk, és azt kérjük, álljon el az ügytől, kivéve ha ugyanahhoz, vagy egy kapcsolódó projekthez fűződik, mint amelyen Önnel dolgozunk, vagy ha olyan bizalmas információk birtokában vagyunk, amelyet hátrányt okozva lehetne felhasználni a másik ügyben.”

Annak érdekében, hogy az ügyvéd-ügyfél titoktartási és egyéb védelmek fennmaradjanak, a kötelezettségvállalási nyilatkozatban meg kell említeni, hogy ha a helyzet megkívánja, a pro bono központot vagy más pro bono partnert meg lehet bízni azzal, hogy helyzetjelentéseket adjanak, mentoráljanak vagy partneri jogi támogatóként lépjenek fel.

- (e) **A társult-jogtanácsosi megállapodás:** Ahol van társult-jogtanácsos, ott kell legyen egy jogtanácsosi megállapodás, amely rögzíti az iroda (vagy az iroda ügyvédei) és a jogtanácsos szerepét és felelősségét. Ennek tartalmaznia kell azt, hogy azok a költségek, amelyek nem az ügyfelet terhelik, hogyan kerülnek kifizetésre, és hogyan születnek az ügyfélnek adandó tanácsokkal kapcsolatos döntések (a jogtanácsossal való egyet nem értés esetén) és azok a döntések, amelyeket a jogtanácsosnak kell meghoznia. Ahol lehetőség van jogi díjak kiszabására, a jogtanácsosi megállapodásnak meg kell fogalmaznia (amennyire meg lehet előre ítélni) a legfontosabb elveket, amelyeket ilyen helyzetekben követni fog. Ennek ki kell terjednie arra (ahol ez lehetséges), hogy mi fog történni, ha a díjak rendezése nem lehetséges csak az ügyvédi díjak (vagy visszatérítendő költségek) részleges vagy teljes elengedésével.
- (f) **A pro bono ügyek iratai:** Az irodának vezetnie kell a pro bono ügyek aktáit fizikai formában vagy elektronikusan ugyanolyan eljárások szerint, mint a fizetős ügyfelek esetén. Ha az ügyvédi irodai „kódrendszert” használnak üzleti ügyfelek azonosítására, használják ugyanazt pro bono ügyfelek számára is. Ezeket az iratokat a pro bono ügy elvégzésére rendelt ügyvéd frissíti és a pro bono koordinátor (vagy az ő felügyelete alatt) kezeli.

3.6.2 Irányítás, felügyelet, és a pro bono ügy lehetséges alakulása

A ügyvédi iroda hozza létre a pro bono munka formális irányítási/felügyeleti rendszerét, hogy biztosíthassa, hogy az ügyvédek professzionális módon végezhesenek pro bono tevékenységet, és azonos színvonalú pro bono támogatást nyújthassanak, mint a fizető ügyfelek számára. Így minden pro bono ügynek legyen egy felügyelő partnere, aki közvetlenül vagy a pro bono koordinátoron keresztül (ha van ilyen), vagy más módon rendszeresen tájékoztatást kap és átnézi az ügyvéd(jelölt) munkáját, és ha szükséges, visszajelzést ad vagy segítséget nyújt. A felügyelő partner lehet egy adott ügyvéd(jelölt) mentora, vagy az ügyvéd(jelöltek) megkérhetnek egy adott kérdésben speciális tudással vagy tapasztalattal rendelkező partnert, hogy legyen felügyelő partnere egy adott pro bono ügynek. Ajánlott továbbá, hogy a pro bono koordinátor rendszeresen ellenőrizze minden pro bono ügy állását (lásd a 2.2.3 (b) pontja).

Hasznos lehet egy hivatalos, írásos jelentési mechanizmus bevezetése, amely segítségével a pro bono ügyekért felelős ügyvédek tájékoztatják a pro bono koordinátort és (közvetlenül vagy a pro bono koordinátoron keresztül) a felügyeletet ellátó partnert a pro bono ügy állásáról. Az ügyvéd által készített jelentéseknek tartalmazniuk kell a legfrissebb információkat az elért eredményekről vagy kudarcokról, az esetleges következő lépésekről és bármilyen akadály vagy probléma fennállásáról. A jelentések rendszeressége a képviselő és a nyújtott pro bono támogatás jellegétől függ, általában a negyedéves gyakoriság megfelelő.

A pro bono koordinátornak nemcsak arról kell gondoskodnia, hogy az ügyvédek elkészítsék pro bono jelentéseiket, hanem további feladata, hogy elolvassa és lekövesse azokat, az összes jelentést rögzítse (fizi-

kai vagy elektronikus formában), és amennyiben a jelentéseket nem nyújtották be, vagy hiányosak, akkor pro-aktívan kell fellépjen, hogy a hiányzó adatok mihamarabb beérkezzenek (lásd 2.2.3 (b) pontja).

Nagyon fontos, hogy az ügyvédi iroda nyomatékosítsa minden pro bono ügyön dolgozó ügyvéd számára, hogy ha a pro bono ügyfél kérésére további jogi munkát kell elvégezni, illetve ha a meglévő pro bono munka úgy alakul, hogy potenciálisan további feleket vagy jogi kérdéseket kell bevonni, az ügyvéd azonnal értesítse a pro bono koordinátort (ha van ilyen), vagy a pro bono bizottságot vagy pro bono elnököt. További jogi munka végzéséről szóló kéréseket ugyanúgy kell kezelni, mint az eredeti pro bono ügyfél számára végzendő jogi munka iránti kérelmet. Nem szabad azt feltételezni, hogy az aktuális ügyet ellátó személy/team megfelel a további jogi munkára, vagy hogy a további munka beleillik a pro bono program célkitűzéseibe, vagy hogy hatékonyan és konfliktus nélkül lehet kezelni. Ha a további jogi munka kezelését jóváhagyják, a kötelezettségvállalási nyilatkozatot ki kell egészíteni vagy külön kötelezettségvállalási nyilatkozatot kell készíteni a további jogi munkáról.

Amennyiben fennáll a lehetősége a meglévő pro bono ügy további felekkel vagy jogi problémákkal való kibővítésének, az összeférhetetlenségi ellenőrzést (conflict check) el kell végezni, meg kell vizsgálni az üzleti konfliktusok szempontjából fenyegető következményeket és meg kell győződni arról, hogy rendelkezésre áll az ügyhöz szükséges munkaerő.

A fentiek értelmében (lásd a 2.2.3 (b)) a futó pro bono ügyeknél, ha szükséges fontos személyzeti változásokat eszközölni, azt azonnal be kell jelenteni.

3.6.3 A támogatások színvonala

A pro bono policy kézikönyvben fontos, hogy az ügyvédi iroda egyértelműen jelezze, hogy a pro bono támogatás ugyanolyan minőségi színvonalon van, mint az ügyvédi iroda fizetős ügyfeleinek nyújtott szolgáltatás. Az ügyvédi iroda ügyvédeknek tisztában kell lenniük azzal, hogy a pro bono munka nem alacsonyabb mércével mérendő vagy prioritású, mint a fizetett munka. Ez különösen azért fontos, mert az idő szorításában dolgozó ügyvéd számára nagy lehet a kísértés, hogy halassza vagy kevesebb figyelmet szenteljen a pro bono munkának, és ez potenciálisan hátrányosan érinti a pro bono ügyfelek érdekeit.

Ez nem azt jelenti, hogy az ügyvédnek mind a sürgető irodai, mind a pro bono ügyekkel egyszerre kell megbirkóznia. Hanem azt, hogy az ügyvéd köteles tájékoztatni a helyzetről a felügyelő partnert, a pro bono koordinátort (ha van ilyen), a pro bono elnököt, vagy a pro bono bizottságot, hogy egy vagy több további ügyvédet lehessen (legalábbis átmenetileg) a pro bono ügy(ek)be bevonni.

3.6.4 A munkaidő nyilvántartása

Az ügyvédi irodának rendszerében nyilván kell tartania az ügyvédek pro bono óráit. Enélkül az irodák nem tudják megállapítani, hogy elérik-e a pro bono célokat és nem tudják mennyiségileg megfelelően értékelni a pro bono programjaikat (lásd 3.2 és 6.2 részek) sem. Továbbá, az ügyvédi irodákkal pro bono partnerségekben lévő intézmények (pl. pro bono ügyszolgáltató központok, jogi karok, stb.) gyakran kérnek éves nyilvántartást a ledolgozott pro bono órákról (lásd 4.2.1). Gyakran a pro bono ügyfelek is szeretnék megismerni a számukra végzett munkát.

Az ilyen nyilvántartást lényegében ugyanúgy kell vezetni, mint a fizetős ügyfeleknek végzett munka esetében. Abban az esetben, ha az ügyvédi iroda nem rendelkezik ilyen rendszerrel a fizetős ügyfeleket illetően, illetve ha a rendszer nem tartalmazza a pro bono munkával kapcsolatos összes kívánt részletet, akkor be kell vezetni egy speciális vagy kiegészítő nyilvántartási rendszert a pro bono ügyek számára. Az ügyvédi iroda méretétől függően különböző rendszerek között lehet választani a komplex szoftver rendszerektől az egyszerűbb Excel táblázatokig, vagy a sima papír nyomtatványokig. Az ügyvédi irodáknak el kell dönteniük, hogy a pro bono órát „számlázandó” órának tekintik-e az ügyvédek elvárásai, teljesítményük értékelése és térítéseik szempontjából (beleértve a bónuszokat is) (lásd 5.1 (b) és 5.1 (c) részek).

3.6.5 Több ügyfél esetén

Egynél több ügyfél vagy több ügyvéd bevonása esetén a szokásos egy ügyvéd – egy ügyfél helyzethez viszonyított további kapcsolatokat némileg eltérő módon kell kezelni, aminek idővel szabványosított formátumot lehet adni és mindezt a kívánalmakhoz kell igazítani. Mindent meg kell tenni annak érdekében, hogy elkerülhetőek legyenek a kétértelműségek azzal kapcsolatban, hogy hogyan, ki által és milyen folyamatot követően történik a döntéshozatal, és – amennyiben lehetséges – mindezt viszonylag pontos iránymutatások alapján kell megtenni. A megfelelő döntéshozatal biztosításának hiánya oda vezethet, hogy a több ügyféllel, több ügyvéddel vagy a résztvevőkkel való közös munka fenntarthatatlanná válik. Az ügyvédi iroda már meglévő gyakorlatán alapuló iránymutatások megfogalmazása a több ügyfeles, több ügyvédes vagy mindkét oldalon több felet mozgató munkában hasznos útmutató lehet már a pro bono együttműködések kezdetén is.

3.6.6 A pro bono ügy befejezése

Amikor a pro bono együttműködés befejeződik (akár mert az ügy véget ért vagy mert az ügyvédi iroda úgy döntött, hogy nem folytatja a támogatást), az ügyvédi irodának (vagy az ügyön dolgozó ügyvédeknek) a pro bono ügyféllel közölnie kell ezt a tényt. Célszerű, hogy az ilyen beadványt írásban, a „A támogatás lezárása” típusú levélben közöljék. Ha az ügy pro bono központon (ún. „clearinghouse”) keresztül érkezett, általában ők is megkövetelik, hogy értesítést kapjanak, hogy lezárhassák az ügyet saját rendszerükben.

A pro bono policy kézikönyvnek hasznos kitérnie arra is, hogy mi fog történni a befejezett vagy megszűnt pro bono ügy irataival. Jó gyakorlat, hogy az ügyvédi iroda ugyanazokat az eljárásokat használja, mint rendes ügyfelei esetében. Ezeket az eljárásokat is hasznos lehet meghatározni a kötelezettségvállalási nyilatkozatban (ügyvédi megbízási szerződésben).

A kézikönyvnek eljárásokat kell tartalmaznia arra az esetre is, amikor egy ügyvéd nem tudja folytatni a pro bono munkát vagy elhagyja az ügyvédi iroda kötelékét (és/vagy nem kívánja folytatni a munkát egy vagy több pro bono ügyön). Függetlenül az eljárástól, fontos azt kidolgozni és megfelelően végrehajtani, hogy a pro bono ügyfelek ne maradjanak képviselő nélkül, és a jogaik védve legyenek.

3.6.7 Értékelés

A magas színvonalú pro bono képviselő biztosítása érdekében az ügyvédi irodának ugyanolyan rendszerességgel és mércével kell értékelnie minden ügyvéd(jelölt) pro bono munkáját, mint az ügyvédi iroda és a rendes ügyfeleknek nyújtott munka esetén (lásd 6.1 pont).

IV. A pro bono ügyekről

4.1 A jogi szükséglet és az ügyvédek érdeklődési körének egyensúlya

Miután az ügyvédi iroda kiválasztotta a pro bono program ügyintézőjét és véglegesítette a pro bono kézikönyvet, a következő lépés az, hogy meghatározza a pro bono ügyek felkutatásának módját. A pro bono ügyek kiválasztási módjától függetlenül a döntésben mindenképp figyelembe kell venni, hogy (a) a támogatás a kiválasztandó személyek/közösségek/szervezetek jogi szükségleteinek megfeleljen és (b) találkozzon az ügyvédek szakértelmével és személyes érdeklődési körével.

Általában a pro bono támogatás meghatározása szerint nagyrészt a rászorultaknak és jogfosztottaknak nyújtott ingyenes jogi támogatást jelent, továbbá olyan civil szervezeteknek nyújtott segítség, amelyek a rászorultakat segítik, illetve a közjót és közérdek előmozdításán (lásd 3.3.1) fáradoznak. Megfontolandó az ügyvédi irodák számára, hogy pro bono erőfeszítéseiket szervezett formában az általuk rászorulóknak és érdemesnek ítélt közösség vagy közösségek késedelmet nem tűrő szükségleteire fordítsák.

Fontos hangsúlyozni, hogy a pro bono ügyek nem korlátozódnak a peres ügyekre. Az ügyvédeknek számtalan lehetőségük van pro bono munkát végezni civil szervezetek (mind a fenti bekezdésekben foglal-

taknak, mind olyanoknak, melyek nem tudják megfizetni a jogi tanácsadást) számára munkaügyi, ingatlan, adó, a szellemi tulajdon, és a társasági jog területén. Pro bono támogatások nyújthatók továbbá olyan közérdekű ügyekben is, mint például a kormányzati szervek birtokában levő közérdekű információkhoz való hozzáférést taglaló jogi beszámolók készítése (ld. Mo.-n: közérdekű adatigénylések).

A pro bono lehetőségek kiválasztásakor az ügyvédi irodáknak figyelembe kell venniük ügyvédek szakértelmét és érdeklődését. Az ügyvédek pro bono munkára való ösztönzésének és érdeklődésük fenntartásának hatékony módja a tapasztalatuk és érdeklődési körüknek megfelelő lehetőségek biztosítása. E területek azonosításának egyik módja lehet egy olyan kérdőíves felmérés, amely arra kérdez rá, hogy milyen jótékony munkát szeretnének végezni az ügyvédek. Egy másik aspektusból – az ügyvédek, különösen karrierjük elején, bizonyos típusú szakmai tapasztalat megszerzésében érdekeltek, amely független lehet az ügy típusától. Ez a kérdés is szerepelhet a kérdőíves felmérésben. Sok ügyvédi iroda oszt ki ilyen kérdőíveket éves rendszerességgel, így az ügyvédi irodák minden évben friss információval rendelkezhetnek az ügyvédek véleményéről. Az ügyvédeket a felmérésre adott konkrét választól függetlenül – mely *in abstracto* foglalkozik az ügyek fajtáival – attól eltérő ügyek is érdekelhetik. Ezért egyes ügyek iránti érdeklődésük felkeltésére e-mailek, hangüzenetek, telefonhívások és személyes kapcsolatok is alkalmazhatóak.

Végül, az ügyvédi irodáknak meg kell találniuk az ügyvédi képességek, az érdeklődési kör és a közösség jogi szükségletei közötti egyensúlyt. Például lehet, hogy egy ügyvédi iroda úgy találja, hogy a közösség legégetőbb jogi igénye a családjogi perek területén van, de ügyvédeinek csak három százaléka jelezte, hogy érdekli ez a terület. Ilyen körülmények között az

ügyvédi irodának el kell döntenie, hogyan akarja-e a legnagyobb szinergiát létrehozni a jogi igények és ügyvédi érdeklődés között. Az egyik lehetőség a családjogi szolgáltatást nyújtó csoportoknak való adományozás, amely lehetővé teszi, hogy e csoportok jobban megfeleljenek a jogi igényeknek és idővel megfelelő képzést és folyamatos mentorálás nyújtsanak, hogy a családjogi pereket vonzóbbá tegyék az ügyvédi iroda ügyvédei számára és ilyen ügyekbe többen kapcsolódjanak be.

Egy másik lehetőség (amit a fent említett lehetőség megkönnyíthet) az lenne, hogy egyes ügyvédek szaktudását családjogi területen fejlesztenék és ily módon maximális lehetőség nyílna a házon belüli mentorálásra. Ily módon egy speciális családjogi pro bono munkacsoport jöhetne létre, csoportülésekkel és akár egy honlappal a munkacsoport számára.

A harmadik módja az ügyvédi érdeklődés növelésének egy házon belüli családjogi peres részleggel való együttműködés lehetne (ha már van ilyen). Az ügyvédek vonzhatja a szoros együttműködés lehetősége egy másik csoport tagjaival.

4.1.1 Hogyan határozzuk meg hatékonyan, hogy egy civil szervezet megfelelő pro bono ügyfél-e?²

A pro bono képviselő túlmutat a rászorultak és egyéb marginalizált egyének képviselőjén. Civil szervezetek is megfelelő pro bono ügyfelek, különösen olyan nem peres ügyvédeknek, akik járatosak a vállalatok

---

2. Ezt a részt az alábbi kiadványból vettük át: *Frequently Asked Questions: A Supplement to the PBDA Implementation Handbook: A Guide to Establishing a Pro Bono Program at Your Law Firm.*

üzleti tranzakcióihoz kapcsolódó jogi munkában. Ahogyan nem minden személy megfelelő pro bono ügyfélnek, ugyanúgy nem minden civil szervezet jogosult pro bono jogi szolgáltatásra. Az Amerikai Pro Bono Jogi Tanácsadók Szövetségének (APBJTSZ) Nyilatkozata a civil szervezetek pro bono jogi támogatásokkal való támogatására hasznos módszertani anyaggal szolgál annak megállapítására, hogy mely jogi munka vállalható civil szervezetek számára. Bár ez a minta minden bizonnyal hasznos, meg kell jegyezni, mint ahogy az APBJSZ (APBCo) maga is megjegyzi: „minden helyzet egyedi, a szakmai megítélésnek is mindig szerepet kell kapnia annak meghatározásakor, hogy a pro bono képviselőnek van-e létjogosultsága.”

A küldetés, az ügy és a rászorultság vizsgálata (Mission–Matter–Means teszt)

A) **Küldetés (Mission):** Egy non-profit szervezet akkor jogosult a pro bono jogi támogatásra, ha az a küldetése, hogy a rászorultakat szolgálja vagy polgári/emberi jogokat, az állampolgári polgári szabadságjogokat, a közérdekű jogot védelmezze vagy megőrizze, függetlenül a szervezet tényleges éves költségvetésétől vagy az ügyvédi díjak kifizetésének képességétől. Bár a „közérdekű jog” nincs definiálva, az APBCo tagjai egyetértenek abban, hogy „közérdekű jog” lehet például környezetvédelmi ügy, közegészségügyi kérdések, békéltetési kezdeményezések, vagy a társadalom széles rétegeit érintő állami szabályozásra vonatkozó ügyek.

Ha egy adott szervezet a fenti feltételeket teljesíti, nem szükséges további mérlegelés. A megfelelő küldetésű szervezeteknek nyújtott pro bono támogatás a szervezet ügyfeleinek a javát szolgálja. Ezért abban az esetben, ha a szervezet küldetése feljogosít a pro bono támogatásra, a szervezet költségvetése nem

bír jelentőséggel. Az ügyvédi irodák mérlegelhetik, hogy egyes vagy minden nagyobb, jól finanszírozott jótékonyági szervezet, amely egyébként teljesíti a küldetés kritériumát mégse szerepeljen az ügyvédi iroda pro bono definíciójában, vagy más módon sem lehessen támogatható bizonyos körülmények között. Például egyes ügyvédi irodák állandó jogi igényű, nagy, jól finanszírozott közhasznú intézményeket gyakran képviselnek költségtérítéses alapon. Ezek az ügyvédi irodák ügyfélkapcsolati okokból gyakran nem ajánlanak pro bono támogatásokat az egyébként fizető szervezethez hasonló méretű, költségvetésű, de pro bono támogatást igénylő szervezeteknek.

- B) **Az ügy (Matter):** Egy non-profit szervezet, amelynek küldetése nem felel meg a fenti (A pontban taglalt) kritériumoknak, jogosult lehet pro bono jogi támogatásra, ha *a konkrét ügy* önmagában véve a pro bono program céljának (Mo.-n: létesítő okirat szerinti tevéység) megfelel. Azokban az esetekben, amikor egy támogatásra nem jogosult szervezet az alábbi témakörökbe tartozó tevékenységet végez, azaz a rászorultakat szolgálja vagy elősegíti az emberi-, polgári- és közérdekű jogérvényesítést, akkor az ügy természete maga jogosít pro bono jogi támogatásra, függetlenül a jogalany fizetőképességétől. Ha a konkrét ügy megfelel a szervezeti küldetés kritériumának is, az további felülvizsgálat nem szükséges.
- C) **A rászorultság (Means):** Ha a fentiek közül egyik sem [szervezeti küldetés és az ügy] teljesül, a legtöbb ügyvédi iroda továbbra is lehetőséget ad pro bono jogi támogatásra, ha a szervezet nem tudja ezt megfizetni. Ilyen körülmények között a kérdés az, hogy a szervezetnek van-e lehetősége hozzáértő jogi támogatás megfizetésére, hogy az ügyét megoldja. Ennek eldöntése nem mindig

egyszerű. Annak vizsgálatakor, hogy egy nonprofit szervezetnek van-e elegendő anyagi lehetősége jogi tanácsadásra, számos tényezőt lehet vizsgálni:

Jogi szolgáltató szervezet ajánlása: Sok közösségben vannak kifinomult jogi szolgáltatást nyújtó szervezetek (pl. a pro bono központ, ernyőszervezetek), amelyek nonprofit szervezeteket szűrnék és ajánlanak ki ügyvédi irodák számára pro bono jogi támogatásokra. Az ügyvédi irodák nagymértékben támaszkodnak az ilyen ajánlásokra, és ha nincs valamilyen egyértelmű jele annak, hogy a civil szervezet pro bono képviseletre jogosult, akkor az ajánlás elegendő jelzés a pro bono támogatásokra való jogosultságra.

Pénzügyi szempontok: egy nem megbízható jogi szolgáltató által ajánlott szervezet esetén az ügyvédi iroda megvizsgálhatja a szervezet pénzügyi helyzetét tükröző kimutatásokat. Különösen érdemes figyelembe venni a civil szervezetek bevételeit az általános költségvetéshez képest, a vezetők juttatásait, és az adósság-eszköz arányát. Ha a szervezet költségvetésében szerepel az ügy jogi díjazása, ez annak a jele lehet, hogy meg tudja fizetni az ügyvédi költségeket.

Korábban már kifizetett jogi vagy más szakértői költségek, díjak: A szervezet korábbi jogi költségeit és egyéb szakértői díjak kifizetéseit is figyelembe kell venni. Az ilyen kifizetések nem kell, hogy automatikusan kizárják a szervezetet a pro bono képviseletből. Másrészt, a korábbi fizetőképesség jelezheti a jelenlegi fizetőképességet, bár ez nem mindig van így. Más szakmai költség kifizetését is figyelembe kell venni.

A jogi szolgáltatás jellege és mértéke: Az ügyvédi iroda megfontolhatja a konkrét ügy természetét is amikor azt mérlegeli,

hogy egy szervezet képes-e a jogi támogatásért fizetni. Egyes ügyek speciális jogi szakértelmet igényelnek, amelyeknek az ára szinte megfizethetetlen lehet. Egyes ügyeket nem lehet felvállalni pro bono segítség nélkül. Egyes ügyeknek döntő fontosságuk lehet a szervezet további léte szempontjából. Másrészt, bizonyos ügyeket, mint például felperes oldalának peres képviselője, rutinszerűen tudnak kezelni eseti díjazást alkalmazó ügyvédek.

A kiszolgált ügyfélkör: Ha egy nonprofit szervezet kizárólag vagy jellemzően viszonylag jómódúakat szolgál ki, a szervezet képes a jogi költségek fedezésére, még ha a szervezetnek nincs is azonnal rendelkezésre álló forrása a jogi tanács megfizetésére. Például, a háztulajdonosok nonprofit szövetsége, amelyet tagdíjából tartanak fent egy nem alacsony jövedelmű környezetben, valószínűleg nem felel meg a pro bono kritériumoknak, ha a tagságtól képes beszédni a szükséges finanszírozást.

Meg kell jegyezni azonban, hogy egyes ügyvédi irodák nem fogadják el egy szervezet pro bono jogosultságát csak azon az alapon, hogy a szervezet megfelel a küldetés vagy ügy fentebb említett feltételeinek függetlenül attól, hogy a szervezet nem képes fizetni a jogi támogatásért. Sőt, egyes ügyvédi irodák nem fogadják el (egyáltalán nem vagy a körülményektől függően) egy szervezet pro bono jogosultságát akkor sem, ha az megfelel a szervezeti küldetés kritériumának, de könnyen képes lenne fizetni a jogi támogatásért. Végül néhány iroda ingyenes jogi támogatást nyújt a szervezeti küldetés – ügy – rászorultság kritériumok nem teljesítése esetén is. Amennyiben ez előfordul, ezek az ügyvédi irodák nem foglalják ezeket a jogi támogatásokat a pro bono definícióikba (lásd a 3.3 pontot).

4.2 A pro bono lehetőségek azonosítása

Miután a jogi igényeket és az ügyvédi érdekeket felmértük, a következő lépés annak meghatározása, hogy az ügyvédi iroda hogyan fogja megtalálni a megfelelő pro bono ügyeket. Ez nem könnyű feladat, különösen jól működő pro bono központok (clearinghouse) híján (lásd 4.2.1) mindez jelentős figyelmet kíván. Bizonyos pro bono jogi támogatásra nagy szükség lehet, de az ügyfél megfelelő átvilágítás, képzés és mentorálás nélkül alkalmatlan lehet pro bono támogatás fogadására.

Mielőtt egy ügyvédi iroda eldönthetné, hogy egy pro bono ügy megfelelő-e, egy sor lépést kell megtennie (amennyiben nem működik pro bono központ az országban). A következő lépéseket például, de nem kizárólagosan: kapcsolatfelvétel és interjú a potenciális pro bono ügyfelekkel, a potenciális ügyfél iratainak megszerzése és áttekintése, annak megállapítására, hogy az ügyvédi iroda pro bono meghatározásának megfelelő-e az ügy és a szervezet.

A következő rész a pro bono lehetőségek felkutatásának leggyakrabban használt módszereit ismerteti. A pro bono program kialakításának többi aspektusában sem szabad az ügyvédi irodáknak elfelejtenünk, hogy programjaikat egyéni jellemzőik és forrásaik szerint szabják testre. Így az ügyvédi irodák a már meglévő hálózatokat és a már kialakított kapcsolataikat kell használniuk a pro bono lehetőségek megtalálására.

4.2.1 Partnerségek létrehozása

Az egyik leghatékonyabb és kényelmesebb módja a pro bono ügyek megtalálásának a pro bono partnerségek létrehozása, melyet széles körben használnak az amerikai ügyvédi irodák. Ebben a megközelítésben

az ügyvédi iroda együttműködik többek között közhasznú vagy szociális jöléti szervezetekkel, jogi egyetemekkel vagy kormányzati szervekkel (a „pro bono szolgáltatókkal”), hogy pro bono ajánlatokat kapjanak, amelyeket aztán házon belül megköroztetnek, hogy felmérjék az ügyvédek érdeklődését a ügyeket illetően. Ha van kellő érdeklődés, és a pro bono szolgáltató nem adja át az ügyet egy másik ügyvédi irodának, az ügyvédi iroda kezdeményezi az ügyfelvételi folyamatot (lásd 3.6.1). Ennek a megoldásnak az az előnye, hogy a pro bono szolgáltató megszabadítja az ügyvédi irodát a felvétel kezdeti felelősségétől (interjú az ügyfelekkel, az ügy előzményének tanulmányozása és egyéb adminisztratív feladatok). Ezzel a módszerrel az ügyvédi irodák partnerségi programokat alakíthatnak ki civil szervezetekkel és egyéb intézményekkel, amelyek pro bono központokként működnek, összekötik az előzetesen szűrt pro bono ügyfeleket a jogi támogatásokat nyújtó ügyvédi irodákkal. A civil szervezetek, kamarák, kormányzati ügynökségek, egyetemek, egyetemi jogklinikák, egyházak mind lehetnek ilyen központok.

Felállításukat követően a helyi pro bono központok fontos forrásai a résztvevő ügyvédi irodák és ügyvédek számára átadandó pro bono munkának. Alapvetően egy pro bono központ feladata az, hogy pro bono projekteket fejlesszen ki, amelyeket majd ügyvédi irodáknak és egyéni ügyvédeknek ajánlhat. A központ majd felügyeli és irányítja az ügyvédi iroda kapcsolatát a pro bono ügyféllel, támogatva a pro bono ügyvédek munkáját a projekt vagy az ügy sikeres megoldásában. A központok hasznos információ- és technikai segítség forrásai is lehetnek az ügyvédi irodák pro bono kultúrájának kialakításában. Sőt, egyes központok kiterjedt folyamatos mentorálást, valamint képzést biztosítanak, és néha pro bono kérdésekben tanácsadói partnerek is. Mint fentebb említettük, a központok esetleges szerepére az ügyek elhelyezését követően a kötelezettségvállalási levelekben (megbízási szerződésekben) kell kitérni, amely akár közös tanácsadói megállapodás is lehet.

Ahhoz, hogy a pro bono központok különböző szolgáltatásai fennmaradhassanak, az ügyvédi irodáknak e központok pénzügyi támogatását is be kell tervezniük a pro bono költségvetésükbe, hiszen e támogatás az, amely biztosítja számukra a pro bono projektekhez való hatékony hozzáférést.³

4.2.2 Tanácsadó testületek

Jó ötletnek tűnik egy szakmai tanácsadó testület létrehozása az egyes helyi pro bono központok mellett. Ez a tanácsadó testület állhat fiatalabb ügyvédekből, akik nemcsak segítik a pro bono központ programjának kialakítását, de kontakt személyként is szolgálnak az egyes résztvevő jogi ügyvédi irodák felé. Ezek az ügyvédek információval szolgálhatnak a pro bono központoknak, hogy a pro bono láncban betöltött szerepük hatékonyabb legyen.

4.2.3 Pro bono koordinátorok hálózata

Ha nincs helyi központ, kamarai egyesületi ajánló program vagy tanácsadó testület, és akkor is, ha ezekből egy vagy több létezik, a különböző ügyvédi irodák pro bono koordinátorai dönthetnek úgy, hogy rendszeresen találkoznak, hogy megbeszéljék irodáik pro bono végrehajtási folyamatait. A tapasztalatok és stratégiák megbeszélése által ez a hálózat jobban elő tudja mozdítani a pro bono kezdeményezés ügyét a

---

3. Az utolsó két bekezdést az alábbi kiadványból vettük át: *Frequently Asked Questions: A Supplement to the PBDA Implementation Handbook: A Guide to Establishing a Pro Bono Program at Your Law Firm.*

szakmán belül és együtt dolgozhat ki megoldási javaslatokat a felmerülő kihívásokra.⁴

4.2.4 Belső rendszerek

Ügyvédi irodák a fenti partnerségeket mellőzve is kereshetnek pro bono ügyeket. Az ügyvédi iroda pro bono ügyfelekre találhat úgy is, hogy egy jogklinikára hívja el potenciális ügyfeleit. Egy ilyen jogklinikán (akár csak a partnerségek kapcsán szervezettek esetén) az ügyvédi iroda ügyvédei helyben nyújthatnak egyszeri jogi támogatást több ügyfélnek, de akár beleegyezhetnek abba is teljes értékű pro bono képviselőt vállalnak fel egyének/civil szervezetek számára.

Egyes ügyvédi irodák úgy döntöttek, hogy magánalapítványokat hoznak létre, amelyek a társadalom és az ügyvédi iroda közötti ügytovábbító ügynökségek szerepét töltik be. Míg a pro bono partnerségek előnyösebbek igazgatási szempontból, ezek az alapítványok az ügyvédi irodának nagyobb ellenőrzési lehetőséget adhatnak potenciális ügyfeleik és a vonatkozó információk ellenőrzésében.

4.2.5 Pro bono ügyek ügyvéd/ügyvédi iroda és ügyfél általi azonosítása

A pro bono koordinátor/pro bono bizottság számára a legjobb erőforrás az ügyvédi iroda saját munkatársai. Senki sem ismeri jobban munkatársaknál a pro bono munka kihívásait és sikereit az ügyvédekénél és az

---

4. A 4.2.2 és 4.2.3 részeket az alábbi kiadványból vettük át: *Frequently Asked Questions: A Supplement to the PBDA Implementation Handbook: A Guide to Establishing a Pro Bono Program at Your Law Firm.*

adminisztratív munkatársaknál, akik maguk biztosítják, hogy a pro bono munka el legyen végezve: ráadásul hatékonyan és a legjobb minőségben egyszerre! A pro bono koordinátorok workshopokat, kerekasztal-beszélgetéseket, vagy vitafórumokat rendszeresíthetnek, amelyeken a pro bono munkában részt vevő ügyvédek kifejtethetik véleményüket és javaslatokat tehetnek a pro bono program fejlesztés érdekében. Ez nem csak a pro bono koordinátor vagy a bizottság hatékonyabb munkáját segíti, hanem elősegítheti az ügyvédi iroda pro bono kultúrájának fejlesztését és egyben elismerést nyújthat azoknak, akik részt vesznek a pro bono munkában. Ezen kívül az ügyvédi iroda ügyfelei, illetve az céges ügyfelek jogtanácsosai szintén pro bono ügyek forrásai lehetnek. Ez például mintegy mellékes eredménye lehet annak, hogy egy vállalati jogtanácsos egy olyan szervezet igazgatótanácsának/kuratóriumának tagja, mely rászorultak számára nyújt jogi szolgáltatást, vagy olyan szervezetnek, amely egyéb szolgáltatást nyújt rászorultaknak, de szüksége lehet jogi támogatásra. Sőt, bizonyos körülmények között a jogtanácsosok az irodák ügyvédeivel hatékonyan dolgozhatnak pro bono ügyeken. Természetesen mindez csak az együttműködés mikéntjének meghatározása és megállapodás aláírását követően valósul meg.

Mint már említettük, az ügyvédi érdekeit egyensúlyba kell hozni a közösség kielégítetlen jogi szükségleteinek általánosabb céljával. Minden pro bono projektnek, ideértve az ügyvédek által javasoltakat is, meg kell felelnie az ügyvédi iroda pro bono kritériumainak.

V. A pro bono munka elismerése és népszerűsítése

5.1 A pro bono munka népszerűsítése

Miután egy ügyvédi iroda kialakítja azt, hogy hogyan fogja felkutatni a pro bono ügyeket, a következő lépés annak eldöntése, hogyan népszerűsítse és támogassa házon belül a pro bono programot, illetve hogyan toborozzon résztvevő ügyvédeket és mivel ösztönözze a pro bono munkát. A sikeres pro bono toborzó feltétele az, hogy az ügyvédek tájékoztatást kaphassanak a potenciális pro bono lehetőségekről.

Általában a pro bono koordinátor feladata a rendelkezésre álló pro bono projektekkel kapcsolatos információk szétküldése (lásd 2.2.3 (e)). A pro bono projektek úgy találhatnak hatékonyan gazdára (és így jár el a legtöbb amerikai ügyvédi iroda is, amelynek szervezett pro bono programja van), hogy a pro bono koordinátor e-mailt küld az összes vagy kiválasztott ügyvédi csoportoknak, amelyekben röviden összefoglalja a felkínált pro bono ügyeket. Néha ilyen e-maileket (vagy alkalmasint csoport hangüzenetet) csak bizonyos ügyekkel foglalkozó ügyvédeknek küldenek. Azok az ügyvédek, akik korábban nem mutattak érdeklődést bizonyos típusú ügyek iránt, később lehet, hogy az e-mailben vázolt ügyet mégis elvállalnák.

Az ügyvédi iroda nemcsak a kínálkozó pro bono lehetőségekről kell tájékoztatniuk ügyvédeiket, hanem bátorítaniuk és ösztönözniük is kell őket. Álljon itt a legelterjedtebb pro bono ösztönzési gyakorlat közül néhány:

- (a) ***A partner (ld. magyar kontextusban: irodavezető ügyvéd/principális/rangidős ügyvéd) részvétele:*** Az aktív partneri részvétel az ügyvédek pro bono munka felé vonzásának az első és legfontosabb módja. Amikor a partnerek aktívan részt vesznek a pro bono programokban akár (1) a pro bono bizottság munkájában; (2) az ügyvéd(jelölt)ek részvételével pro bono jogi támogatás nyújtásában; vagy (3) az ügyvéd(jelölt)ek szakmai felügyelete révén, akkor az ügyvédjelöltek és a jogtanácsosok nagyobb valószínűséggel érzik, hogy az ügyvédi iroda értékeli a pro bono munkájukat is. Emellett a partner részvétele hatékony eszköz arra, hogy megdöntsék a pro bono munka negatív megítélésének a mítoszát. Például az ügyvéd(jelölt) pro bono munkájának partner általi pozitív értékelése valószínűleg meggyőzi őket (beleértve, de nem kizárólagosan, ha az ügyvéd(jelölt) kap pozitív értékelést), hogy alaptalan az a félelmük, hogy a pro bono projektekkal töltött idő káros az ügyvédi irodánál való előrelépése szempontjából.
- (b) ***A pro bono támogatások besorolása:*** Az ügyvédi iroda azzal is ösztönözheti a pro bono programokban való részvételt, hogy ugyanúgy kezeli, mint a fizetős ügyfeleknek végzett munkát. Ez magában foglalja azt, hogy a pro bono órákat és a számlázandó órákat egyenértékűnek tekintik, és azt, hogy a pro bono munkát beszámítják az ügyvédi iroda értékeléssel, kompenzációval és előléptetéssel kapcsolatos döntéseibe. Ha ez nem történik meg, az ügyvéd(jelölt) úgy érezheti, hogy az ügyvédi irodának valójában

költséget generál és a hasznot áldozza fel azzal, hogy további (még több) számlázható munka helyett pro bono munkával foglalja le magát.

- (c) ***A pro bono munka kiértékelése:*** Az előző pontra kitérve: a pro bono munkát nagymértékben ösztönözni lehet, ha a pro bono munka minőségét beleszámítják az irodai teljesítmények ***értékelésébe*** és kiemelik az értékelő ülésen. Ugyanúgy, ahogy az ügyvédi iroda pozitívan értékeli az ügyvédek szerződésbővítési vagy új ügyfelek irányába tett erőfeszítéseit, a pro bono munkát is hasonlóképpen pluszként kell felfogni az ügyvédi teljesítménybe, feltéve, hogy magas színvonalú. Mivel sok pro bono munka az ügyvédjelöltek karrierje elején az egyetlen lehetőség bizonyos fajta jogi munkatapasztalat megszerzésére, az építő kritika értékes lehet az ügyvéd(jelölt) fejlődése szempontjából. És amikor az ügyvéd(jelölt) ***különösen jó pro bono munkát végez, nemcsak értékes tapasztalatot szerez,*** de kezdeményezőkétségéért és a jól végzett munkájáért elismerés is megilleti.
- (d) ***Pro bono program orientációs esemény érdeklődő ügyvédek számára:*** Egy másik hatékony módja a pro bono program népszerűsítésének az ***érdeklődő ügyvédek számára tartott rövid, informális bevezető beszélgetés, vagy egy formálisabb orientáció, amelyet a pro bono koordinátor szervezhet.*** Ideális esetben részt vesznek ebben a beszélgetésben és megosztják tapasztalataikat a pro bono bizottság partner tagjai vagy az ügyvédi iroda ***más vezető partnere(i),*** valamint ügyvédjelöltek, akik részt vettek már a pro bono programban. Az ügyvédi iroda pro bono kézikönyvét is ki lehet osztani a tájékoztató alkalmával.

- (e) **Ügyvédjelöltek és gyakornokok bevonása a pro bono projektekbe**⁵: Az ügyvédi irodák rendszerint joghallgatókat vesznek fel nyári vagy szakmai gyakorlatra. Ezek a diákok diploma előtt bizonyos ideig az irodánál dolgoznak és gyakran hívják vissza őket aztán, hogy csatlakozzanak az ügyvédi irodához főállású munkatársként. Ahogy lenni szokott a fiatal ügyvédjelöltekkel, ezek a joghallgatók is általában lelkes résztvevői a pro bono munkának, mert ez lehetőséget ad arra, hogy megismerjenek új szakterületeket és megtapasztalják a jogi munka különböző formáit, ahogy a jogot az egyének és a civil szervezetek támogatására, jogszabálmódosítások kiharcolására és végső soron a társadalom jobbá tételére használják. A diákok azért is vesznek részt szívesen a pro bono projektekben, mert nagyobb felelősséget kapnak, mint az ügyvédi iroda szokásos (azaz fizetős) ügyfeleinek ügyeiben.

Azáltal, hogy a diákoknak megengedik a részvételt a pro bono munkában, az ügyvédi iroda a teljes életpályára szóló pro bono munka iránti elkötelezettségre nevelheti és készítheti fel ezeket a leendő ügyvédeket. Továbbá a diákokban a pro bono ideálok elültetése segít megszilárdítani a helyi pro bono kultúrát és megerősítheti az ügyvédi iroda és az egyetemek (jogi karok) közti kapcsolatot, melyek keretében ezután közös, speciális fókuszú (signature) projekteket hozhatnak létre és együttműködhetnek a közjó előmozdítását szolgáló ügyeken. Ezek a projektek elősegítik az ügyvédi iroda és a jogi egyetemek közti tartós kapcsolat kialakítását, megsokszorozva a projekt általános hatását azáltal, hogy a

---

5. Ezt a részt az alábbi kiadványból vettük át: *Frequently Asked Questions: A Supplement to the PBDA Implementation Handbook: A Guide to Establishing a Pro Bono Program at Your Law Firm.*

diákok folyamatosan kiaknázhatják az ügyvédi iroda erőforrásait. Bár a diákok általában idővel cserélődnek a nagyobb projektek ideje alatt, a szervezetek között létrehozott partnerség biztosítja a projekt sikeres folytonosságát.

A joghallgatók számára nyújtott pro bono lehetőségek előnyösek az ügyvédi iroda számára is, mivel így jobban értékelhetővé válik a diákok időgazdálkodási készsége és szakmai képessége. Mivel a pro bono munka során a diákokra nagyobb felelősség hárul, ez egyben lehetőség az ügyvédi iroda számára, hogy értékelje a hallgató egyéni teljesítményét. Meg kell jegyezni azonban, hogy a joghallgatók pro bono munkáját, az ügyvédi irodai munkához hasonlóan, mindig egy szenior ügyvédnek kell felügyelnie, valamint azt, hogy a pro bono ügyet egy ügyvéd (általában egy partner) kell, hogy felügyeljen. Egy joghallgató részvétele csökkentheti ugyan a főállású ügyvéd részvételét a pro bono ügyben, de nem teszi azt feleslegessé. Az ügyvédi irodának gondoskodnia kell arról, hogy a joghallgatók felismerjék, az ügyvédeknek részt kell venniük a pro bono munkában nemcsak szakmai elkötelezettségből azok iránt, akiknek leginkább szükségük van a jogi támogatásra, hanem mert a pro bono munka értékes lehetőséget is jelenthet számukra karrierjük során. A pro bono munka mindemellett az ügyfelekkel való kapcsolattartás erősítését is szolgálja, illetve az ügyvédi iroda szervezeti kultúrájának szerves részét is képezi.

Ezt az orientációt ki lehet egészíteni egy csoportos gyakorlati lehetőséggel is mint egy egyszeri pro bono projektben, például az első éves ügyvédjelöltek egy jól szervezett one-shot (egy kérdéses tanácsadás) jogklinikán végezhetnek munkát.

5.2 A pro bono munka elismerése

Az ügyvédek által végzett pro bono munka nyilvános elismerése egy másik módja a pro bono programok népszerűsítésének és az abban való részvétel ösztönzésének. Például pro bono sikereket kiemelő e-mailek kiküldhetők az ügyvédi iroda minden dolgozójának. Hasonlóképpen, a pro bono teljesítmények szerepelhetnek az ügyvédi iroda hírlevelében. Továbbá jelentős pro bono munkák összefoglalását, a résztvevő ügyvédek listáját, a pro bono projektek bemutatását, vagy éppen az egyes irodák kezdeményezéseit pro bono jelentésekben rendszeresen (évente vagy félévente) lehet terjeszteni.

Egy másik módja a pro bono munka ösztönzésének és jutalmazásának a pro bono eredmények éves elismerése, például bizonyos számú pro bono óra teljesítése, vagy különösen kiemelkedő pro bono munka végzése esetén. Az ügyvédi iroda díjat is tűzhet ki különböző szintű pro bono munkáért, beleértve annak különleges ünnepség keretében való átadását vagy megünneplését. Ez kombinálható egy Pro Bono Börzével, ahol a pro bono ügyek fő „beszállítói” jelennek meg, hogy személyesen mutassák be az érdeklődő ügyvédeknek a legújabb felvehető pro bono ügyeket.

VI. Értékelés

6.1 Az ügyvédi pro bono munka értékelése

Azokat az ügyvédeket, akik pro bono munkát végeznek, azonos gyakorisággal és módon kell kiértékelni, mint az ügyvédi iroda szokásos munkáját végző ügyvédeket. Azoknál az ügyvédi irodáknál is, ahol nem rendszeres az ügyvédi munka kiértékelése, a pro bono értékeléseket évente vagy gyakrabban el kell végezni. Ez nemcsak a minőségi pro bono munkát jutalmazza, de konstruktív kritikát is nyújt, hogy segítsen biztosítani az ügyvédek magas színvonalú jogi szolgáltatásait pro bono – és egyéb – ügyfelek számára. Amint már említettük, az ügyvédek által generált ügy-státusz jelentések segíthetnek a felügyelő partnereknek és a pro bono koordinátoroknak a pro bono munka értékelésében (lásd 3.5.2 rész).

6.2 A pro bono program értékelése

Az egyéni ügyvédi kiértékelés mellett az ügyvédi iroda pro bono bizottságának rendszeresen ki kell értékelnie az ügyvédi iroda pro bono programját is. Ha nincs ilyen bizottság, akkor a pro bono koordinátornak vagy elnöknek ki kell kijelölnie, hogy ki fogja értékelni a program teljesítményét és ki fog fejlesztéseket javasolni.

A pro bono programok értékeléséhez az értékelő(k)nek ideális esetben rendelkezésére kell álljon minden lényeges információ, konkrétan:

- az éves pro bono óraszám;
- legalább egy bizonyos éves óraszámban pro bono munkát végzett ügyvédjelöltek, jogtanácsosok és partnerek száma és aránya;
- egy ügyvédre eső átlagos éves pro bono óraszám;
- pro bono órák százalékos aránya a számlázandó órákhoz viszonyítva;
- mindez az összes fenti szakterületenkénti, irodánkénti lebontásban;
- adatok azokról a szakterületekről, ahol az ügyvédek átlagosan az iroda átlaga alatti óraszámban végeztek számlázandó munkát és ugyancsak az iroda vagy az ügyvédi iroda átlaga alatti pro bono munkát végeztek;
- az egy év alatt kiszolgált pro bono ügyfelek száma;
- egy év alatti pro bono órák száma pro bono ügyfelenként/ügyenként;
- a pro bono ügyek listája ügytípusonként;
- intézményes partner által küldött pro bono ügyek listája;
- más források listája, ahonnan pro bono lehetőségek jöttek; és
- ‚nagyhatású’ vagy ‚signature’ (az irodára jellemző) pro bono projektek hatékonysági mutatói, vagy azok hiánya

Ezen adatok alapján az ügyvédi irodák pro bono programjaikat mennyiségi szempontból elemezni tudják, és az ügyvédekkel folytatott beszélgetésekkel vagy anonim felmérésekkel meg tudják határozni, hogy az

irodák teljesítik-e pro bono célkitűzéseiket; hogy a partnerek aktívan részt vesznek-e, és hogy az intézményi partnerek hatékonyan látták-e el őket érdekes pro bono lehetőségekkel.

Az ügyvédi irodák az értékelés alapján megfelelő változtatásokat végezhetnek, hogy javítsanak pro bono programjaikon, új pro bono partnersegekben vegyenek részt, esetlegesen módosítsák felügyeleti struktúrájukat, vagy hogy új ösztönzőket találjanak az ügyvédi részvétel számára.

VII. A pro bono program haszna

A következő rész bemutatja a pro bono programokból származó lehetséges előnyöket.

7.1 Segít valamelyest kitölteni az elérhető jogi képviselet hiányosságait

Egy jól szervezett pro bono program kiemelten lehetővé teszi az ügyvédek számára, hogy kitöltsék a társadalom leghátrányosabb helyzetű tagjai (és a nekik segítő civil szervezetek) jogi szükségletei és a piaci áron jogi tanácshoz jutók közötti űrt. Növelheti az ügyvédek azon képességét is, hogy másfajta hiányt is betöltsenek, mint pl. civil szervezetek és a közérdekű igényérvényesítéssel foglalkozó csoportosulások esetében, melyek nem tudják megfizetni a piaci árú jogi szolgáltatásokat. Ezek a szervezetek a pro bono munkán keresztül mégis jogi támogatást kaphatnak és ezáltal hatékonyan képesek ellátni a közérdeket képviselő fél jogi szükségleteit.

7.2 Ügyvédi képzés

A pro bonon keresztül egy fiatal ügyvéd fejlesztheti szakmi kompetenciáit és építheti szakmai hálózatát. Az ifjú ügyvédek általában másod-

lagos szerepet töltenek be az irodák peres vagy a vállalatok tranzakciós ügyeihez kapcsolódó munkában. A pro bono lehetővé teszi az ügyvédjelölteknek, hogy bírósági beadványokat vagy szerződéseket állítsanak össze, jogi érveket készítsenek elő és megjelenjenek a közigazgatási vagy bírósági meghallgatásokon. Továbbá a pro bono ügyvédeknek hatékonyan fejlődik a kommunikációs, mérlegelési és tárgyalási készségük. Az ügyek lehetőséget nyújthatnak közvetlen ügyfélkapcsolatra vagy szoros együttműködésre ellenérdekű felekkel, bírósági tisztviselőkkel és más ügyvédekkel. A pro bono munka általában nagyobb felelősséget ró az ügyvédekre és felkészíti őket a nehéz döntési helyzetekre, amelyekkel pályájuk során találkozni fognak. Összefoglalva, a pro bono munka hatékony módja a fiatal ügyvédek számára, hogy felgyorsítsa a jogi diplomásból képzett ügyvéddé válásukat.

7.3 Ügyvédek toborzása és megtartása

A pro bono munka másik haszna az ügyvédi irodák számára az új ügyvédek felvételében és a meglévők megtartásában nyilvánul meg.

Képzett ügyvédek megtalálása és megtartása nehéz lehet egy versengő jogi piacon. Egy erős intézményesített pro bono gyakorlat segíthet megkülönböztetni az ügyvédi irodát versenytársaitól. A tapasztalat azt mutatja, hogy a fiatal jogászok inkább hajlandók idejük nagyobb részét pro bono munkára fordítani, mint a tapasztalt ügyvédek, és ennek megfelelően sokan a legkiválóbb fiatal ügyvédek közül szívesebben dolgoznak olyan ügyvédi irodában, ahol elégedettséget adó pro bono munkát végezhetnek. Sőt, sok fiatal ügyvéd egyenlőségjelet tesz egy ügyvédi iroda általános érdeme, értékei és pro bono gyakorlata közé.

Egy hatékony pro bono program jelentősen segíthet az ügyvédi irodának értékes ügyvédei megtartásában. A pro bono gyakorlat vonzó alternatívája az ügyekkel eltöltött számlázandó munkának és képes egyfajta beteljesülés érzést nyújtani (mind a közjót, mind az egyén szakmai fejlődését illetően), amit az ügyvédjelöltek valószínűleg az első néhány évben az ügyfelek számára végzett munkában nem találnak meg. Egy jól szervezett pro bono programban való részvétel általában javítja az intézményben uralkodó szakmai morált miközben az iroda iránti büszkeséget és lojalitást generál. Ez a haszon általában jóval túlterjed a junior ügyvédek körén a magasabb rangú ügyvédekre is és az adminisztratív munkatársakra is.

7.4 A pro bono programmal kapcsolatos marketing és reklám

Az ügyvédi iroda pro bono munkája nyilvánosságot eredményezhet. Az ügyvédi iroda a pro bono programok hivatkozásait megjelentetheti honlapján, vagy az ügyfeleknek küldött hírlevélben. A pro bono elnök és az ügyvédi iroda marketing csoportja fontolóra veheti azt, hogyan lehet a legjobban értékesíteni kifelé az ügyvédi iroda pro bono programját. Egy ügyvédi iroda ismert intézményekkel zajló pro bono partnersége (talán olykor a jogtanácsosokkal), fontos közérdekű ügyekben nyújtott pro bono szolgáltatásai, a kapott pro bono díjak vagy pozitív médiavisszhang segíthetnek új ügyfeleket (valamint új ügyvédeket) vonzani. Az ügyvédi iroda így meg tudja különböztetni magát a versenytársaitól. Összességében a sikeresen működtetett és megfelelő módon publikált pro bono programok javítják egy ügyvédi iroda megítélését a társadalomban, a médiában, és a kormányzatban, valamint a jelenlegi

és a leendő ügyfelek, és a jelenlegi és a leendő ügyvédek és az adminisztratív munkatársak körében.

A médiavisszhang is a társadalom hasznára válik azáltal, hogy tájékoztatja és felébreszti a nagyközönség érdeklődését a közérdek, így különösen az igazságtalanság, a társadalmi igények és szükségletek, vagy éppen a jogi reformokat igénylő témákat illetően. Mindez javíthatja társadalmi szinten az ügyvédek megítélését és olyan változásokat eredményezhet, amelyek fokozzák a jogrendbe vetett általános bizalmat.

Fontos azonban megjegyezni, hogy az ügyvédi irodáknak tanulmányozniuk kell a vonatkozó jogszabályokat mielőtt pro bono tevékenységbe kezdenének. Bizonyos típusú hirdetés ugyanis esetleg törvény által vagy az ügyvédi kamara által tiltott vagy korlátozott lehet.

Elttekintve a reklámtól *mint olyantól*, az ügyvédek – pro bono munkájuk alapján, és mert ingyenesen végezték el a munkát – különösen hiteles támogatói lehetnek különféle jogfejlesztést célzó törekvéseknek.

7.5 Kapcsolatépítés a nemzetközi jogi közösség tagjaival

A pro bono elkötelezettség segítségével az ügyvédi irodák világszerte kapcsolatot teremthetnek más ügyvédi irodákkal a több nemzeti jogrendszert érintő projektek kapcsán. Számos pro bono központ ajánl ilyen lehetőségeket az ügyvédi irodák számára.

ÜGYVÉDEK A KÖZJÓÉRT!

ÖNKÉNTES ÜGYVÉDI TÁMOGATÁS CIVIL SZERVEZETEKNEK*

jogi tájékoztató előadások
civil képzések
ügyes-bajos kérdések megválaszolása

WWW.PROBONOUGYVED.HU

PILnet Alapítvány

1061 Budapest, Paulay Ede utca 50.

Tel.: +36 1 461 5700

probono@pilnet.org

JOGGAL A CIVIL TÁRSADALOMÉRT!

NORVÉG CIVIL
Támogatási Alap

* Szintén ingyenes olyan magánszemélyek részére, akik megalapozott tervvel rendelkeznek egy civil szervezet bejegyzését illetően.

ÜGYVÉDEK A KÖZJÓÉRT!

A magyarországi
önkéntes ügyvédi
(pro bono)
kezdeményezésről

Ügyvédeknek

A PILnet Alapítvány által létrehozott

Magyar Pro Bono Központ

összekapcsolja a hazai civil szervezetek szükségleteit az ügyvédség önkéntes erőforrásaival.

WWW.PROBONOUGYVED.HU

„...De a kényszeren túl is ingyenesen gondozza a magyar ügyvédség a szegények ügyeit. Részint jogvédő egyesületek keretében, részint önállóan, egyéni alapon....”

*Dr. Oppler Emil: Az ügyvédkedés művészete,
Budapest, Grill Károly Könyvkiadó vállalata, 1929*

Amennyiben Ön szabadidejében önkéntes ügyvédként jogi szakértelmével támogatna civil szervezet(ek)et, közösségépítő és értékteremtő kezdeményezéseket, hogy jelezze ezt felénk a probono@pilnet.org email címen!

További információ: PILnet Alapítvány
Paulay Ede utca 50.
1061 Budapest
Tel.: +36 1 461 5700
probono@pilnet.org

WWW.PROBONOUGYVED.HU

JOGGAL A CIVIL TÁRSADALOMÉRT!

NORVEG CIVIL
Támogatási Alap

